

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Lunds universitet
Företagsekonomiska institutionen
Kandidatuppsats
VT 2009

Basel II och småföretagare- En dålig kombination?

Handledare
Gunnar Wahlström

Författare
Maria Aronsson
Joo Sundström

Sammanfattning

Examensarbetets titel:	Basel II och småföretagare – en dålig kombination?
Seminariedatum:	4 juni 2009
Ämne/kurs:	FEKK01, Examensarbete kandidatnivå, 15 poäng
Författare:	Maria Aronsson Joo Sundström
Handledare:	Gunnar Wahlström
Fem nyckelord:	Basel II, kreditgivning, mikro- och småföretag, economic capital, kreditbetyg
Syfte:	Syftet är att undersöka kreditsituationen från företagens perspektiv för att se hur de har påverkats av Basel II-reglerna. Undersökningen syftar också till att utreda om den oro som tycks finnas bland företagarna, att Basel II-reglerna kommer att medföra att färre kommer att få tillgång till banklån, är befogad.
Metod:	För att uppfylla syftet har Grounded Theory använts, vilket i grunden är en kvalitativ metod, med en analytisk induktion som ansats. Fenomenologi används för att skapa en förståelse för människans beteende.
Teoretiska perspektiv:	Med utgångspunkt i olika vetenskapliga artiklar undersöks Basel II:s påverkan på bankernas rutiner.
Empiri:	Undersökningen baseras på intervjuer med de fyra största svenska bankerna och mikro- och små företag. Dessa företag har en årsomsättning på mindre än två miljoner respektive tio miljoner euro.
Resultat:	Studien finner att majoriteten av bankerna har förändrade rutiner, främst har riskklassificeringen blivit individuell och fått högre status i banken. Det har blivit svårare för företag som inte får högt kreditbetyg i systemen, det vill säga mikroföretag, unga företag och företag vars finansiella ställning är svag. Företag som har högt kreditbetyg skall gynnas på grund av större prisdifferentiering.

Abstract

- Title:** Basel II and small companies – a bad combination?
- Seminar date:** June 4th 2009
- Course:** FEKK01, Degree Project Undergraduate level, Business Administration, Undergraduate level, 15 University Credits Points (UPC) or ECTS-cr)
- Authors:** Maria Aronsson
Joo Sundström
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Key words:** Basel II, granting of credit, micro- and small companies, economic capital, rating
- Purpose:** The purpose is to investigate the credit situation from the companies' perspective to gain knowledge of how they have been affected by Basel II. The purpose of the investigation is also to find out weather the concern that seem to exist among the entrepreneurs, that the rules will make it harder to be granted credit from the banks, has any grounds.
- Methodology:** Grounded Theory has been used as investigating method. It is a qualitative method, with an analytical inductive approach. Phenomenology is used to create an understanding for the human behaviour.
- Theoretical perspectives:** The implementation is investigated by theories from scientific articles, to acknowledge how the rules have changed the banks routines.
- Empirical foundation:** The investigation is based on interviews with four of the largest Swedish banks and micro- and small companies. These companies have an annual turnover less than two million respectively ten million euro.
- Conclusions:** The study finds that the majority of the banks have changed their routines, the risk classification is now individualised and has a higher status in the banks. It has become harder to get access to credit for companies with low rating, micro companies and young companies. High-rated companies should become privileged because of the bigger differences in price.

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemdiskussion.....	1
1.3 Forskningsfråga	2
1.4 Syfte	2
1.4 Disposition	2
1.5 Sammanfattning	3
2 Litteraturgenomgång.....	4
2.1 Bakgrund	4
2.2 Begrepp	4
2.3 Olika aspekter av riskmodulering.....	5
2.4.1 A model of scientific activity	6
2.4.2 Influence on the intellectual environment	7
2.4.3 Informal extractions from the environments	8
2.4.4 The influence on the external environment	8
2.5 Risk som metafor	9
2.6 Attityder till riskbedömning	10
2.7 Skapandet av trovärdighet	11
2.7 Sammanfattning	12
3 Metod	14
3.1 Tillvägagångssätt – Grounded Theory	14
3.1.1 Kodning	15
3.1.2 Fenomenologi.....	15
3.1.3 Kritik mot Grounded Theory.....	15
3.2 Primärdata - intervjuer.....	16
3.2.1 Urval.....	16
3.2.2 Banker och företag	16
3.5 Sekundär data	17
3.6 Pålitlighet	17
3.7 Metod- källkritik	18
3.8 Sammanfattning	18
4 Den offentliga debatten.....	19
4.1 Basel II-regelverkets påverkan	20
4.1.1 Makroekonomisk faktor- Procykikalitet.....	20
4.1.2 Bankerna.....	20
4.1.3 Företag.....	21
4.2 Kommentarer	22
4.2.1 Banker	22
4.2.2 Större institutioner	23
4.3 Kreditvärderingsinstitutens ställning	24
4.3.1 Kreditvärderingsinstitutens kommentarer	25
4.4 Paralleller med den svenska bankkrisen på 1990-talet	25
4.5 Sammanfattning	26
5 Intervjuer.....	28
5.1 Bankerna.....	28
5.2 Företagen.....	29
6 Slutsats	31
6.1 Forskningsfrågan besvaras	31
6.2 Studiens teoretiska bidrag	33
6.3 Reflektioner över studiens slutsatser	34
6.4 Förslag till fortsatta studier.....	34

1 Inledning

I det inledande kapitlet redogör vi för bakgrunden, problematiseringen och syftet till uppsatsen, vilket sedan resulterar i en frågeställning. Detta för att förklara användbarheten hos undersökningen och berättiga dess existens.

1.1 Bakgrund

Baselkommittén bildades 1974 i kölvattnet av den tyska Herstattbankens kollaps, vars undergång visade på en allvarlig risk på valutamarknaden, vilken inte kunde avhjälpas enbart genom nationella åtgärder. Därför bildade G-10 nationerna en kommitté för att råda bot på dessa risker. Kommittén har alltsedan dess arbetat för ett gemensamt globalt synsätt på regler och tillsyn av risker och kapital i internationellt verksamma banker. Kommittén beslutade 1988 om ett regelverk för att beräkna kapitalkrav för kreditrisker i internationella banker, populärt benämnt "kamrat 8 procent". Vid mitten av 1990-talet tillkom regler för att beräkna kapitalkrav för marknadsrisker. Baselkommitténs nuvarande projekt, Basel II, höjer ambitionsnivån avsevärt jämfört med 1988 års regler. De nya reglerna innebär att kapitaltäckningsreglerna för kreditrisk ska göras mer riskkänsliga. Internationellt verksamma banker som har en sofistikerad riskhantering ska kunna använda egna metoder vid beräkning av det kommande kapitalkravet, och operativa risker ska brytas ut och bli ett eget riskområde med separat kapitalkrav. Basel II består av tre pelare, varav den första beskriver hur mycket minimikapital en bank behöver hålla i förhållande till kreditmarknads- och operativa risker. Detta kan räknas ut genom olika tre olika metoder som kan generaliseras i en schablonmetod och i en avancerad metod. Den andra pelaren innehåller krav på en samlad risk- och kapitalbedömning av hur stor del av riskerna som kapitalkravet i pelare I täcker in, samt hur mycket kapital banken behöver för de övriga risker som banken har. Denna bedömning skall göras både av banken och av en tillsynsmyndighet. Den andra dimensionen och tredje pelaren i förslaget innebär att genomlysningen ska bli bättre.¹

Det finns en oro bland företagare att Basel II-reglerna kommer att medföra att färre får tillgång till banklån. De är också oroliga för att det kommer att bli svårt och kostsamt att förse bankerna med all den information som kommer att krävas enligt de nya reglerna. Företagare vill att den ökade insyn och öppenhet som krävs av dem också ska matchas av bankerna. Bankerna måste bli tydliga med vilka kriterier som gäller och hur de ska mötas av låntagaren.²

1.2 Problemdiskussion

Organisationen Företagarna antar att en förändring på kreditmarknaden sker på grund av Basel II. De är oroliga för att små, medelstora och yngre bolag får svårare att få kredit, då dessa generellt har högre risk. Dessa företag anses skapa innovation och arbetstillfällen³ och utan krediter kommer dessa inte att överleva, vilket vore ödesdigert för ekonomin. Det är rimligt att oron är befogad då fokus på riskhantering har blivit mycket större på senare år och Baselkommittén omfattar riskmätning. Denna omställning innebär även större kostnader för banken på grund av de högre riskmätningsskraven, utveckling av system samt implementering av systemen.

¹ http://www.fi.se/Templates/SearchPage_1686.aspx?pattern=%20Finansinspektionens%20tillsyn%20i%20et%20Basel%20II-perspektiv%20%20&pos=1

² http://www.foretagarna.se/sverige/newspage_3067.aspx

³ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide_sv.pdf

Anette Mikes pekar i en artikel från 2009 på att det finns obesvarade frågor inom implementeringen av det nya risktänkandet, bland annat hur det används av beslutsfattare. Detta visar att det finns utrymme för en undersökning av verkligheten inom kreditgivning. Vi har valt att undersöka problemet från två angreppsvinklar. Både från bankens sida och från företagets sida. Banken svarar på om de har ändrat sina rutiner för utlåning av pengar till företag. Om de har ändrat sina rutiner, hur tror de då att det har påverkat företagen? Företagen får berätta om/hur de har upplevt ändrade krav från banken.

1.3 Forskningsfråga

Hur har bankerna förändrat sina rutiner gällande kreditgivning till företag på grund av Basel II?

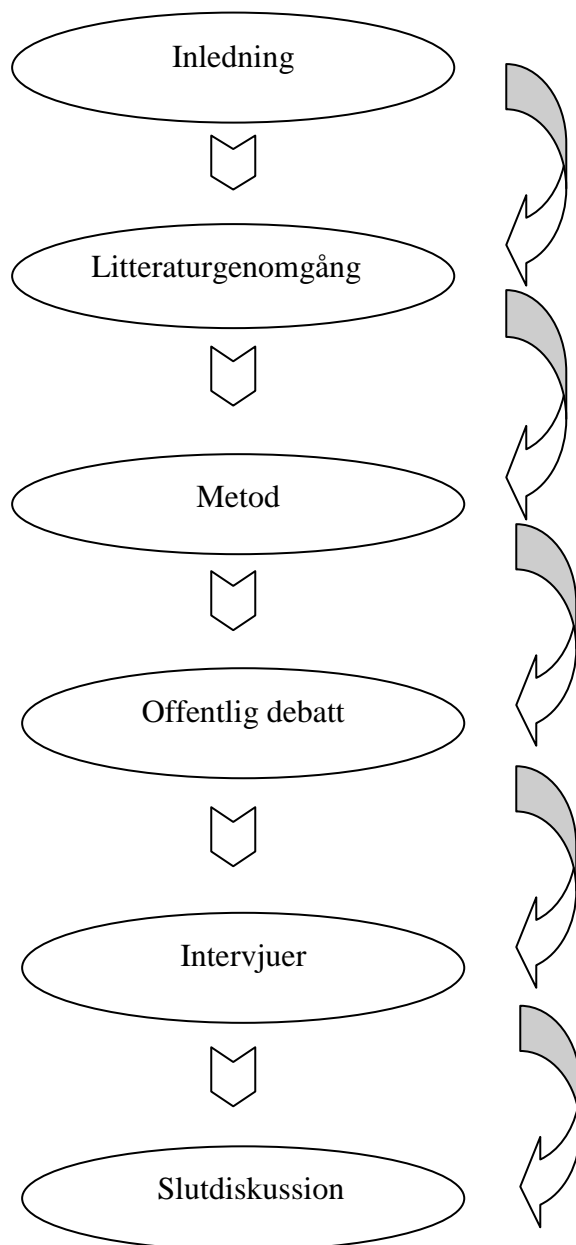
Hur har Basel II påverkat utlåningen till företag?

1.4 Syfte

Syftet är att undersöka kreditsituationen ur företagets perspektiv och se hur företagen har påverkats av Basel II-reglerna. Undersökningen syftar också till att undersöka om den oro som tycks finnas bland företagen, att Basel II-reglerna kommer att medföra att färre kommer att få tillgång till banklån, är befogad.

1.5 Disposition

I det första kapitlet förklaras uppsatsens utgångspunkt med bakgrundsinformation, problemdiskussion, forskningsfrågorna och syftet med valet av forskningsfråga. Förhoppningen är att läsaren fått en bild av ämnet. Därefter följer en genomgång av relevanta begrepp som används i riskmodulering. Akademiker har riktat kritik mot utformningen av Basel II, att dessa regler inte skulle göra bankindustrin säkrare och motståndskraftigare. Den presenteras i ett eget stycke för att ge läsaren ett bredare perspektiv. I litteraturavsnittet blir det även märkbart att det saknas teorier att applicera forskningsfrågan på, då forskningen inte har hunnit med dessa frågor än. Därför följer ett metodavsnitt som förklarar den Grounded Theory-ansats som istället skall användas för att bilda teori i denna fråga. För att formulera frågor till de banker och företag som skall intervjuas har den offentliga debatten konsulterats. Där har praktiserande inom branschen svarat på remissutskick och även publicerat egna åsikter. Därefter följer intervjuer som bygger på teorin, sedan analyseras intervjuerna och sist kommer slutdiskussionen där forskningsfrågan besvaras. Frågorna från intervjuerna finns som bilagor längst bak.

1.5 Sammanfattning

Baselkommittén formerades för att skapa ett globalt synsätt för regler och tillsyn av risker och kapital för internationellt samt nationellt verksamma banker. Dessa riktlinjer har sedan antagits som regler allt eftersom nationerna godkände dem. Problemdiskussionen påvisar oro för förändringar i kreditgivningen och formulerar sedan forskningsfrågorna. Till sist presenteras undersökningens disposition som illustreras av en figur. För att få en djupare förståelse för ämnet och se Basel II ur ett annat perspektiv presenterar nästa avsnitt ett utdrag ur litteraturen i ämnet.

2 Litteraturgenomgång

Litteraturavsnittet syftar till att ge en översikt av de områden arbetet berör samt påvisa problemet. Viktiga begrepp presenteras, liksom den kritik som akademiker framfört angående Basel II och riskmodulering överlag. Avsnittet skall ge flera perspektiv på Basel II:s påverkan och utformning förutom det som är givet av kommittén självt.

2.1 Bakgrund

Basel II syftar idag till att bankerna skall ha en mer framåtblickande inställning till den risk de tar. De ska utveckla och förbättra hanteringen av sina risker, bland annat genom att ta hänsyn till den aggregerade nivån av risken och låta den direkt belasta det egna kapitalet.⁴ Det nya kapitaltäckningsregelverket ger bankerna möjlighet att välja mellan olika metoder när de beräknar storleken på den kapitalbas som behövs för att möta förluster som beror på de risker som bankerna utsätter sig för. Ju mer riskkänslig en metod är desto bättre bild ger den av risken i verksamheten.⁵ De risker som brukar nämnas vid tal om Basel II är främst kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker. Beräkningen av kapitalkravet för kreditrisk kan göras genom tre olika metoder; standardmetoden, som är mer schablonmässig, den grundläggande internrating- metoden (IRK-metoden) eller med hjälp av den avancerade metoden.⁶

2.2 Begrepp

Här behandlas några begrepp som i sammanhanget anses viktiga.

Intellektuell miljö (Intellectual Environment): Den intellektuella miljön bygger på koncept, mönster, metaforer och föreställningar. Denna miljö är en individs världsbild, med vissa bitar som vetenskapsmannen delar med andra och vissa bitar som inte delas.⁷

Extern miljö (External Environment): Den externa miljön är verkligheten och sanningen. Den är det observerade, inte observationerna. Utan den externa miljön skulle det inte vara möjligt att bestämma sanningen av en vetenskapligt påstående. Utan verklighetspräglighet, är sanningen tvivelaktig.⁸

Finansiellt beteende (Financial Behaviour): Finansiellt beteende kan karakteriseras som en del av den naturliga, materiella och psykiska världen. Exempelvis finansiella institutioner lånar ut, investerare investerar, låntagare lånar och så vidare.⁹

Risk silo management: Kvantifikation och nedbrytning av riskmätning till fyra olika grupper av risk för att lättare ha kontroll över riskerna i organisationens alla delar.¹⁰

Market risk: Kommer av värdeförändringar på finansiella tillgångar orsakade av volatilitet i räntor, valutor, kapital och råvaror.

⁴ <http://www.bis.org/publ/bcbsca.htm>

⁵ http://www.fi.se/Templates/ListPage_2914.aspx

⁶ http://www.fi.se/Templates/ListPage_2951.aspx

⁷ McGoun, E. (1992)

⁸ Ibid

⁹ Ibid

¹⁰ Mikes, A. (2009)

Credit risk: Beror på värdeförändringar i tillgångar och off-balance sheet exponeringar skapade av ändringar i konkursrisk eller kreditkvalitéer.

Insurance risk: Kommer av volatiliteten i försäkringsanspråk runt de förväntade anspråksnivåerna.

Operational risk: En residualkategori som täcker den risk som inte ingår i någon av de andra kategorierna.

Integrated risk management: En metod som sammanställer silo risk managementens olika risker till ett estimat av risken genom att använda korrelationen mellan de olika riskerna. Det samlade estimatet kallas economic capital.¹¹

Economic capital (economic risk capital): En viss mängd kapital som är uträknad att täcka alla förpliktelser vid en allvarlig förlust, givet ett specifikt konfidensintervall.¹²

Holistic risk management: Innebär de mått som användes innan kvantifieringen tog överhanden. Exempelvis risk för strategiska misslyckanden, miljörisker, dåliga rykten och operationella risker som endast delvis materialiseras. Dock har utvecklingen i corporate governance återfört de hollistiska riskerna till kartan. Dessa risker mäts genom omdöme, erfarenhet och intuition hos riskbedömaren.¹³

2.3 Olika aspekter av riskmodulering

Enligt McGoun finns det ett flertal argument som faller riskmodulering. Han beskriver i sin artikel *On knowledge of Finance* olika aspekter av att skapa vetenskap. Om de olika aspekterna analyseras och appliceras på riskmodulering visar de att det inte finns ett hållbart resonemang bakom framtagandet av modellerna.¹⁴ Wahlström har plockat ut de tre viktigaste fällande argumenten i McGouns text:

Att använda samma mått i lugna tider som i kristider ger felaktiga resultat då människor agerar olika i olika finansiella klimat. Även statistiker hävdar att de statistiska egenskaper som modellerna har inte är konstanta genom uppgångar och nedgångar. Därför blir resultatet osäkert när historisk fakta används för att förutspå framtiden.¹⁵

Lagen om stora tal blir förbisedd. I det långa loppet kommer ett medelvärde att framträda, vilket gör standardavvikelsen obrukbar.¹⁶

Sist tillkommer alltid den mänskliga faktorn. Placerare kan på grund av rykten eller personliga preferenser välja den ena investeringen framför den andra även om de är lika, vilket modellerna aldrig kan förutsäga då det innebär att förutsäga varje placerares personlighet.¹⁷

¹¹ Mikes, A. (2009)

¹² Ibid

¹³ Ibid

¹⁴ McGoun, E. (1992)

¹⁵ McGoun, E. (1995)

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid

Jan Wallander är docent i nationalekonomi vid Stockholms Universitet, VD och styrelseordförande hos Handelsbanken under många år samt har innehaft ett flertal andra tunga styrelseuppdrag inom svenskt näringsliv. Han har genom erfarenhet dragit slutsatser gällande den mänskliga naturen och försök att prognostisera framtiden. För att göra en prognos används det material som finns, nämligen historisk fakta. Detta anpassas sedan med hjälp av avlästa samband och teorier om trender och cykler. Det finns en gräns för hur många variabler och hur långa tidsserier som kan analyseras, så något slags urval görs baserat på vad personen anser lämpligt. Sist kommer det viktigaste, vilket är att läsa analysen och dra slutsatserna. I detta kritiska skede fann han att människan oftast reagerar på ett av följande två vis. Det första kan kallas ”samma väder imorgon som idag”, vilket betyder att de cykler och samband som observerats tidigare antas fortsätta att uppträda. Samma princip gäller även att länder som ligger efter ett annat land i utvecklingen kommer att gå samma väg. Då många variabler är stabila under lång tid är detta en metod som fungerar i de flesta fall, dock uppträder avvikelser då och då som skapar problem.¹⁸

Det andra sättet att reagera uppträder när något ovanligt observeras. Personen ser att någonting håller på att hända, kurvorna är extremt volatila. Personen antar ofta då att läget återgår till normalt inom en snar framtid. Att förmedla något annat vore rent av oansvarigt. Dock har personen oftast ingen erfarenhet av en liknande situation eller kommer inte ihåg det för att det var så länge sedan något liknande inträffade. Således kan situationen antingen plana ut eller eskalera och det är omöjligt att säga vilket. Det är naturligt att det är svårt att förutsäga något som aldrig tidigare inträffat. Dock har människan ett antal psykologiska mekanismer, vilket gör att vi har svårt att uppfatta när något banbrytande är på väg att inträffa. Särskilt om det kan innebära att planer inte kan genomföras, situationen blir oförutsägbar. Det kan gälla både för organisationer och för det personliga planet, vi filtrerar bort obehagliga fakta. Detta kan gälla nya tekniska innovationer såväl som finansiella riskprognoser. Allt som påverkar vardagen faller inom dessa mekanismer. Därför händer det så ofta att något som så tydligt var på väg att hända nedvärderades i betydelse och stämplades som ointressant på grund av olika skäl. Efteråt frågar sig alla varför ingen förstod vad som skulle hända.¹⁹

“The writing on the wall should have been so clear to anyone.”²⁰

2.4.1 A model of scientific activity

McGoun har funderat över hur orden forskare och forskning definieras och vilka som betraktar sig som forskare. Utan att kunna komma fram till exakt hur det definieras så finns det många som betraktar sig som forskare, det är säkert. I detta fall kan de exemplifieras med finansiella ekonomer som tagit fram modeller som Capital Asset Pricing Model, teorier som Arbitrage Pricing Theory, lagar såsom Law of Large Numbers och principer som Principles of Diversification. McGoun är nyfiken på beteenden hos forskare och hur detta påverkar det material de producerar. Han kom fram till en modell i flera steg för skapandet av vetenskap.

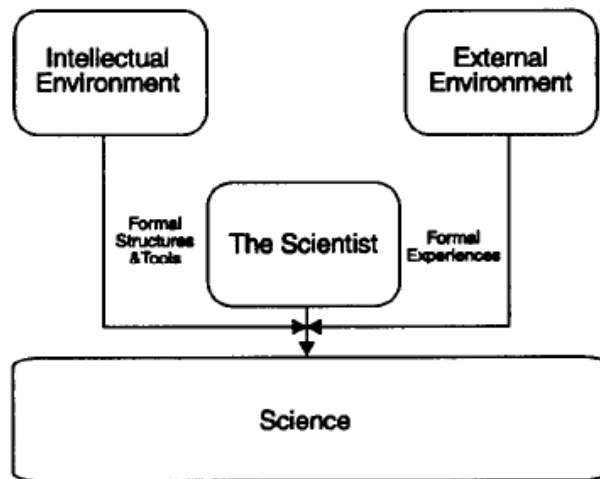
Vid denna typ av produktion skapar vetenskapsmannen en specifik struktur från den intellektuella miljön, som är forskarens egen världsbild som bestämmer hur han eller hon uppfattar den externa miljön. Den intellektuella miljön består av tankemönster, tankeregler, analogier, metaforer, och regler för hur den externa miljön skall undersökas. Dessa är uppbyggda av en personlig del som består av sådant som påverkas av kultur, religion och

¹⁸ Wallander, J. (1999)

¹⁹ Ibid

²⁰ Ibid

ideologi. Den delen som kan delas med andra innefattar paradigm, metoder, undersökningsprogram och traditioner. Den externa miljön är det som observeras, det vill säga naturen, verkligheten, sanningen, fakta och så vidare. Det har tvistats om existensen av den externa miljön, men utan den skulle ingenting bli möjligt att fastställa. Därför arbetar dagens forskare efter hypotesen att den existerar. I ett finansiellt perspektiv finns här det finansiella beteendet. Med hjälp av den intellektuella miljön bestäms vilka observationer eller erfarenheter som skall tas från den externa miljön.

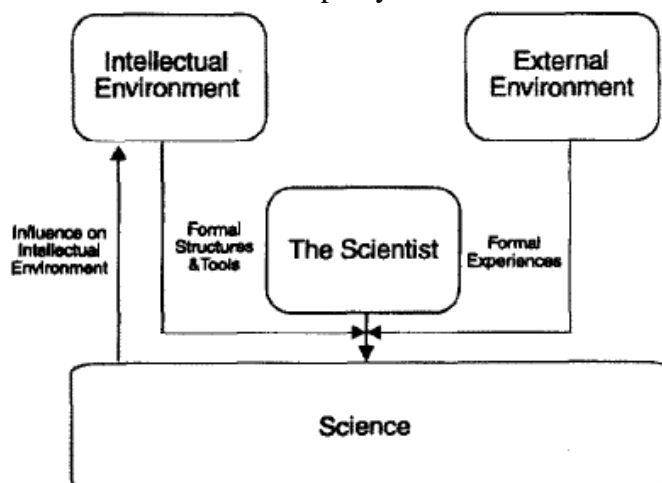

21

Denna modell har dock sina begränsningar. Förbindelsen mellan den intellektuella och externa miljön tycks utgöra hypotesen eller teorin, dock finns inget sammanhang mellan dessa i modellen. Sammanhanget av förbindelsen är konfrontationen av påståendet av en hypotes, modell eller en teori, som med bevis skall bestämma hur sanningsenligt detta påstående är.²²

2.4.2 Influence on the intellectual environment

Den intellektuella miljön påverkas mycket av vetenskapen. När något nytt tas in i den intellektuella miljön bildas en ny världsbild. Det är den här processen som tillåter vetenskapen att avancera, utan denna process skulle den intellektuella miljön reduceras. Forskarens opersonliga intellektuella miljö väljer ut delar i den externa miljön som tillsammans formar den nya vetenskapen. Nya observationer och erfarenheter väljs från den externa miljön och gamla observationer och erfarenheter används på nya sätt.

23

²¹ McGoun, E. (1992)

²² Ibid

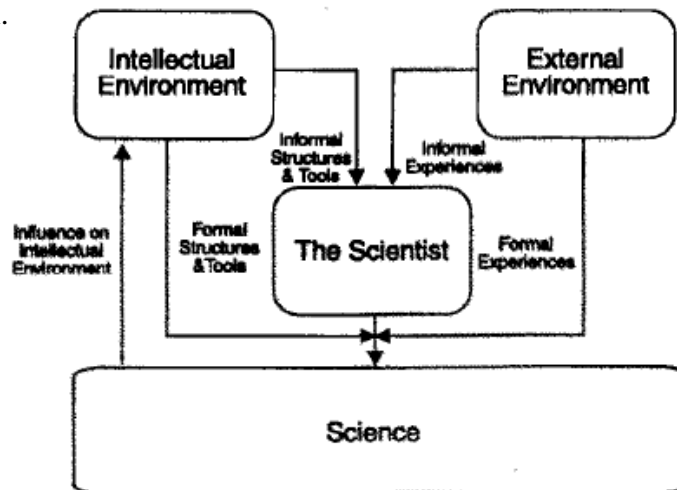
²³ Ibid

2.4.3 Informal extractions from the environments

Alla vetenskapsmän tar med personliga synvinklar i deras vetenskap, på grund av att de har olika informella erfarenheter av världen som format dem på olika vis. Bowler sa:

”Because he is a human being, living within a particular culture and society, it is difficult to believe that the ideas and values he has been taught will not play some role in stimulating his imagination in a certain direction....”²⁴

Fay fortsätter genom att visa att det skulle vara orimligt att förvänta sig att män och kvinnor skulle kunna ha ett synsätt när de är forskare som studerar något, och ett annat synsätt som privatpersoner när de deltar i en situation. I fallet med forskare i finansiell ekonomi är att deras ämne är något de har stor erfarenhet i själva som privatpersoner, till skillnad från någon som forskar i bakterier. Detta gör att den finansiella forskningen ofta baseras på sunt förnuft, för de kan alltid fråga sig själva hur de skulle agera. Då finns det belegg för att i alla fall en grupp människor skulle agera på samma vis. Det är positivt för all forskning som kan använda sig av den ansatsen.

2.4.4 The influence on the external environment

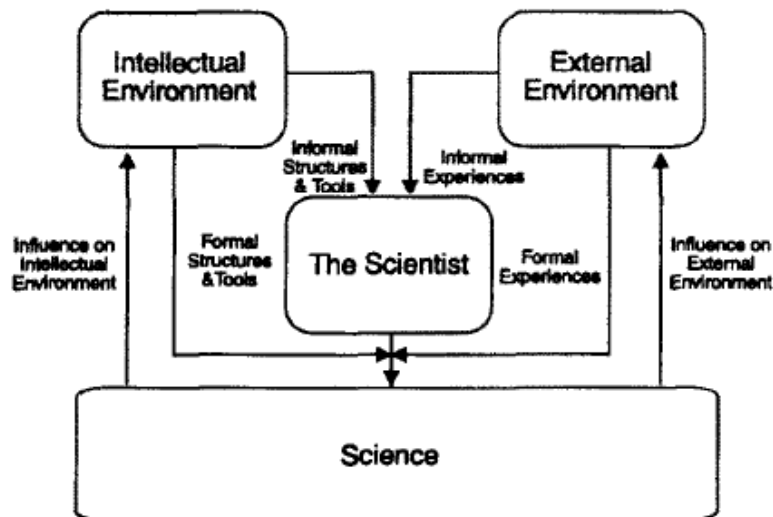
En anmärkningsvärd egenhet med finansiell ekonomi är att objekten som studeras i själva verket är beteenden. De kommer från ett flertal personer som är medvetna om den finansiella ekonomins vetenskap. De flesta av dessa beslutsfattare har blivit skolade genom den finansiella ekonomins vetenskap och har sedan fortsatt att vara uppdaterade genom att läsa professionell litteratur. På grund av detta kommer endast ett fåtal av de beslut som de tar ha en signifikant påverkan. Vetenskapen påverkar alltså den externa miljön.

“Science feeds back on the external environment so that there is effectively no there out there independent of the science.”

Om finansiella ekonomer skulle komma med en rimlig anledning till att människan skulle bete sig på ett specifikt sätt, så finns det en möjlighet att människan skulle ändra sitt beteende. Dessa beteenden kommer sedan att integreras i normen hur människan skall vara och underbygga framtida vetenskap.

²⁴ Bowler, P. J. (1989)

²⁵ McGoun, E. (1992)

26

2.5 Risk som metafor

Metaforer finns överallt i vår vardag - i talet, i facktexter, i romaner och i akademiska texter. Vi använder dem som verktyg för att förstå saker som är nya för oss samt för att förklara för andra. Därför kan de också begränsa oss, vi låser våra tankar efter hur metaforen fungerar och kan då gå miste om egenskaper hos det nya fenomenet. Metaforer påverkar inte bara hur vi går tillväga, utan också våra handlingar och kan hjälpa oss att förstå och kan belysa en specifik aspekt av ett problem som vi annars inte skulle ha observerat.²⁷

Lakoff påvisar att:

*“Metaphor is the main mechanism through which we comprehend abstract concepts and perform abstract reasoning.”*²⁸

Risk är en sådan metafor. Risk är abstrakt och kan inte existera separat från vårt sätt att tänka eller prata kring det. Som Lohman skrev:

*“The ability to assess risk, to select those alternatives with the most favourable rates of return and the least risk, to manage risk finally to reduce risk are key to the ability of corporations to compete successfully in the future global economy”.*²⁹

Risk som metafor kan delas in i tre grupper; orientational, attribut och ontologiska. I detta fall skall vi titta närmare på metaforer som attribut och ontologiska metaforer.

Risk går bland annat att tala om som en kvalitet, ett attribut, en tillgång eller en förpliktelse. Genom att använda en metafor kan vi tala om riskkaraktäristiska hos en tillgång. Genom att förstå att risk är en kvalitet, kan vi reflektera vid dess vikt och storlek. Med denna metafor kan vi sedan börja analysera risken för passande aktiviteter. Risk som metafor sporrar till att utvärdera och jämföra den relativa risken i olika projekt, och så vidare. Det sporrar till tänkandet om att risk kan kontrolleras, uträdas och planeras. Att helt undvika projekt som innehåller risk istället för att försöka radera risken eller försäkra sig mot risken i efterhand, vilket vore det mest logiska i andra sammanhang, blir ett alternativ som försvinner i mängden.

²⁶ McGoun, E. (1992)

²⁷ Young, J. (2001)

²⁸ Lakoff, G. (1993)

²⁹ Lohman, D. (1991)

Detta på grund av att de metaforer som används kring risk vänder tankarna i vissa riktningar.³⁰

Om risk ses som en ontologisk metafor kan inte kontrolleras eller hanteras. Risken uppfattas som ett objekt som existerar utanför de ekonomiska enheterna. Olika ontologiska metaforer återfinns inom redovisningsstandarder som hjälper oss att konstruera risk till en substans, som ett rörande objekt, risk som en börda med mera.³¹

2.6 Attityder till riskbedömning

Det finns kritiska röster mot hela konceptet runt Basel II, att bankernas säkerhet skall baseras endast på modeller som innehåller siffror. Kritiken bottnar i att siffror betraktas av människor som felfria, att de skapar en känsla av transparens som egentligen inte finns. De hollistiska riskerna lämnas mindre utrymme, trots att även de är verkliga risker. Att Basel II domineras av detta tänkande sprider uppfattningen att siffror är säkra som beslutsunderlag då Baselkommittén har stort förtroende. Individuer som betraktar det kvantitativa synsättet som det naturliga ges mycket utrymme och upphöjda positioner, vilket gör att även de stärker varandra. Detta problem skapas dock redan på universiteten, där i stort sett alla som är verksamma inom finans blivit skolade och formade. Undervisningen har inte längre sin grund i lärare som praktiserat i ämnet, utan i lärare som forskar. De ser liten nytta i att göra kvalitativa undersökningar, då de ofta inte själva har erfarenheter av den praktiska verkligheten. Därför uppmärksammar de inte att även i finans kan man ha nytta av kvalitativa undersökningar då allt till sist handlar om mänskligt beteende. Då kvalitativa studier av sin natur har en större del subjektivitet och färre klart avläsbara mått, har de betraktats som ”sämre”.³² Enligt Chua:

*“Within such a regime, students are taught that legitimacy = rigour = ‘the scientific method’ = calculation. They are left in little doubt that the aspiring accounting academic has to be well versed with at least some of the subtleties of mathematics and statistics. Otherwise, one belongs to a different that is lower, class of academic labour.”*³³

Här kommer modellen om skapande av vetenskap in i bilden, hur den externa miljön formar forskarna. Den här externa miljön som favoriserar det matematiska har byggts upp sedan antiken. Redan då betraktades den som behärskade matematiska formler med stor respekt. Allt sedan dess har matematiker haft plats i hoven där de uppvisat sina konststycken att genom beräkningar kunna påvisa exempelvis existensen eller ickeexistensen av Gud. Detta har byggt in ett mått av intern och extern beundran som ibland sporrat utformarna av modeller att hoppa över vissa förkortningsmoment, för att det ser bättre ut med en längre formel med fler tecken.³⁴ Ball och Forster skrev:

*“Improvements in econometric and statistical techniques are a legitimate source of new accounting research. However there is always the danger that the technique itself becomes the focus of attention”*³⁵

³⁰ Young, J. (2001)

³¹ Young, J. (2001)

³² Chua, W. F. (1996)

³³ Chua, W. F. (1996)

³⁴ McGoun, E. (1995)

³⁵ Ball, R. et al, (1982)

Detta är vad de kritiska rösternas kritik grundar sig i. I verkligheten har Basel II dock fått ett mycket gott gensvar från de som arbetar med riskhantering på de fyra största bankerna i Sverige. Detta går att ses ur det perspektiv som kritikerna målat upp, men även på ett gediget arbete av kommittén. De har skickat ut otaliga remisser och sökt konsensus i alla delar av det slutgiltiga dokumentet. Även argumenten kommittén använder sig av, det vill säga att skapa tryggare, säkrare och effektivare banksystem är svåra att inte övertygas av.³⁶

Det är främst economic capital som Basel II främjar användningen av, då kommittén sett att detta är best practice hos utövarna av riskhantering. De som dock främst arbetat för spridningen av economic capital är kreditvärderingsinstituten. Den är praktisk för deras mätningar av bankerna. De är närmast mera tongivande i frågan än Baselkommittén, på grund av det har de makt över bankerna. Det är av högsta viktigt för bankerna att ha högt kreditbetyg för att få lägsta möjliga kapitalkostnader.³⁷ Därför använder de economic capital för att tillfredställa kreditinstituten och nu är metoden även rekommenderad av Baselkommittén och är därmed införlivad i svensk rätt sedan 1 februari 2007.³⁸ Dock finns det många vägar att komma fram till detta economic capital. Det krävs att banken utarbetar ett system för riskmätning. För att kunna implementera det nya systemet krävs en förändring i organisationen. Riskmätningen måste bli en del i strategiplaneringen, vilket betyder att risken måste implementeras ända ner i gräsrötterna av organisationen. Beroende på om banken valt att använda schablonmetoden eller den mer interna metoden kan även kreditbesluten flyttas högre upp i organisationen. Det blir fler centralt fattade beslut. Det innebär stora kostnader för banken om de väljer det senare alternativet, att utveckla en egen modell, som kanske också gör en omorganisation nödvändig. Samtidigt blir kapitalkostnaden individuellt bestämd och kan då sänkas mycket relativt den schablon som annars skulle bestämma kapitalkostnaden. Hur bankerna har valt att lösa detta problem är individuellt, och hur stora de organisatoriska förändringarna blivit likaså. Alltså är det osäkert hur de nuvarande rutinerna ser ut då ingen heller har hunnit undersöka situationen post- Basel II. Det har även uppmärksammats en problematik kring förståelsen av Basel II-dokumentet. De är skrivna av tekniska specialister för tekniska specialister, vilket gjort texten mycket tekniskt och abstrakt. Detta kan skapa problem då alla inblandade i ett kreditbeslut till ett företag måste ha full förståelse av innebörden för att det ska bli korrekt implementerat.³⁹

“If people use numbers without knowing how they are computed, the numbers can become enslaving since information remains invisible to the users”⁴⁰

På grund av dessa aspekter är en undersökning av hur det går till i praktiken nödvändig för att svara på forskningsfrågorna.

2.7 Skapandet av trovärdighet

Att åstadkomma trovärdighet i ett påstående är en konst som både bygger på argumentation, men självklart också på hur starka bevisen är som styrker påståendet. Det finns antropologiska studier i ämnet där forskare undersökt hur något börjats som en möjlighet, som byggts upp till ett påstående med viss reservation, hur reservationen tagits bort och till sist har ett faktum

³⁶ Wahlström, G. (2008)

³⁷ Mikes, A. (2009)

³⁸ <http://www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0,,160829,00.html>

³⁹ Wahlström, G. (2008)

⁴⁰ ter Bogt, H. J. (2003)

konstaterats som sedan tas för givet. För att undersöka denna process läste antropologerna artiklar skrivna av forskare inom biologi. De fann att artiklarna byggde ett nätverk av referenser till tidigare studier och att de stärkte eller försvagade andras eller egna teorier om samband. Antropologerna konstruerade ett klassificeringssystem för påståendena med fem nivåer.

Klass ett innehöll påståenden helt utan grund. I klass två ansågs påståendet troligt av författaren. I klass tre styrktes påståendet med referens till andra påståenden för att påvisa legitimitet till påståendet. I klass fyra uppfattades påståendena okontroversiella av de biologiska experterna, men försågs ändå med en kort förklaring i texten. I klass fem ansågs påståendet bevisat och behövde ingen förklaring eller grund alls, det angås givet. Allt efter som fenomenet studerades ytterligare kunde påståendet förflyttas mellan klasserna genom tillägg av stärkande eller försvagande formalia, antingen av samma forskare eller av andra forskare.

Definitionen av ett faktum är något som inte behöver sociala eller historiska förklaringar. De lämnas ute och fenomenet förklaras ofta i en lärobok endast i ett fåtal rader, trots att det troligtvis finns tusentals sidor med forskning för att bevisa det som till sist blivit ett faktum. Uppfinnaren och historien om upptäckten blir inte intressant längre när något klassificeras som ett faktum.⁴¹

2.7 Sammanfattning

Basel II syftar till att göra bankväsendet säkrare och motståndskraftigare.

Kritiker menar dock att en så homogen grupp som Baselkommittén skapar en intellektuell miljö som kan påverka skapandet i gruppen och utöva inflytande på andra. Även ”Informal extractions from the environments”, personliga synvinklar, blir mera likriktade. Detta blir tydligt om “A model of scientific activity” appliceras. Deras tänkande styrs även av samma metaforer då de verkar inom samma bransch och har skolats på likartade skolor. Detta gör att gruppen enligt kritikerna har förbisett viktiga faktorer.

Även tekniska faktorer har kritiserats. Inom finans används matematiken på ett eget sätt, som andra matematiker inte alltid anser vara korrekt. Reliabiliteten i riskmodulering är alltså ifrågasatt. Den tekniska nivån i språket har också tagits upp som ett trovärdigt problem när bankerna skall implementera reglerna. Utan en korrekt implementering och fortsatt användning av reglerna blir resultatet definitivt inte det planerade. Kritik har också riktats mot hur resultaten ska analyseras till exempel, användningen av samma mått i lugna tider som i kristider. Den mänskliga faktorn skall inte förglömmas, eftersom den påverkar bedömningarna av resultatet i allra högsta grad. Rykten eller personliga referenser influerar bedömningen. Jan Wallander tog upp två ageranden, dels att cykler och samband som observerats tidigare antas fortsätta uppträda och dels att personen antar att allt ska återgå till det normala när något ovanligt uppträder.

Att skapa trovärdighet i ett påstående är en process som kräver att påståendet först kan antas troligt, sedan bevisas först en gång och sedan helst flera gånger. Trovärdigheten kan klassificeras i fem klasser beroende på reservationer eller förstärkningar av forskaren själv eller andra forskare. Påståendet kan även flyttas mellan klasserna när nya påståenden presenteras som rör ämnet.

⁴¹ Latour *et al.* (1986)

På grund av dessa olika aspekter är en undersökning av hur det går till i praktiken nödvändig för att svara på forskningsfrågorna. Hur detta skall gå till presenteras i nästa avsnitt.

3 Metod

I metodavsnittet redogörs för uppsatsens tillvägagångssätt samt dess vetenskapliga ansats och vilken typ av urval som kommer att användas vid studierna. Kapitlet avslutas sedan med ett stycke diskussion kring metod och källkritik. Detta är av vikt för att påvisa reliabilitet och ge läsaren en chans att bedöma rimligheten i resultatet.

3.1 Tillvägagångssätt – Grounded Theory

Grounded Theory är en i grunden kvalitativ metod, men med modifikation. Den har en större del testning och verifiering av teorierna än vanlig kvalitativ metod har. Detta på grund av att forskaren kontinuerligt använder sig av empiri i sina framsteg.⁴² Det gör att metoden passar bra för att utforska komplexa situationer och fånga utveckling.⁴³

Det finns flera ansatser att välja på med endast små avvikelser dem emellan, det grundläggande arbetssättet är detsamma. Ansatsen denna undersökning är disponerad efter kallas *analytisk induktion*. Det första steget är att ta reda på bakgrundsinformation om ämnet. Det ingår som en del av metoden att inte läsa på för mycket, för att inte fastna i andra forskares redan befintliga teorier. Sinnet skall hållas öppet för egna idéer.⁴⁴ Dock rekommenderas det att vara ”brett” påläst, att veta generella saker om ämnet och närliggande ämnen. Då kan paralleller dras för att föra arbetet framåt.⁴⁵ Det finns även undersökningar gjorda enligt analytisk induktion som använt sig av en djupare efterforskning innan det undersökande arbetet inletts.⁴⁶ Det är enligt dessa exempel denna undersökning är producerad. Det krävdes viss efterforskning för att formulera frågor och genomföra intervjuerna. Sedan går forskaren direkt ut i verkligheten och observerar, för att på så vis utveckla teorin allt eftersom arbetet går framåt. Forskaren försöker sedan att utifrån sina iakttagelser formulera generella ståndpunkter om fenomenet ifråga.⁴⁷

”Man kan säga att teorin successivt växer fram i ett växelspel mellan observation och abstraktion.”⁴⁸

Den ansats som var andra valet kallas *kontinuerligt jämförande metod*. Den innebär att vartefter data samlas in så kodas den och analyseras omgående. Den är väldigt lik den analytiska induktionen, det är endast startpunkten som skiljer dem åt.

Den kvalitativa undersökningsmetoden passar väl då den lägger vikt vid förståelse av den sociala verkligheten på grundval av hur deltagarna i en viss miljö verkligen tolkar denna.⁴⁹ Då syftet är att undersöka en av Basel II:s möjliga effekter antas en deskriptiv roll. Undersökningen skall tydliggöra om eller hur läget förändrats för mikro och små företag som söker kredit efter att Basel II implementerats i bankerna.

⁴² Alvesson *et al.* (2000)

⁴³ Bryman *et al.* (2003)

⁴⁴ Alvesson *et al.* (2000)

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ Bryman *et al.* (2003)

⁴⁷ Svenning, C. (1996)

⁴⁸ Ibid

⁴⁹ Bryman *et al.* (2003)

3.1.1 Kodning

Ett steg inom metoden är kodningen av intervjumaterialet. Materialet ska kodas, kategoriseras och brytas ned i mindre och mindre beståndsdelar för att finna återkommande situationer och uttryck. Utifrån dessa skall sedan forskaren formulera teori och mynta nya begrepp. Till sin hjälp kan forskaren använda sig av verktyget memo. Det innebär att forskaren skriver en förklaring av ett begrepp, vad det betyder och hur det yttrar sig och visar med exempel ur intervjun.⁵⁰ Begreppen kallas ”in vivo” om det är uttryck som används av den intervjuade och ”sociologiskt konstruerade” om det är uttryck som forskaren skapat av materialet.

Dock syftar inte den här undersökningen till att mynta nya begrepp eller formulera nya teorier. Därför kommer inte kodningen att vara något som prioriteras, då materialet inte är så detaljerat. Istället fokuseras bearbetningen på den övergripande meningen och sökande efter likheter och olikheter.

3.1.2 Fenomenologi

Fenomenologen, enligt Bogdan och Taylor, betraktar mänskligt beteende som en produkt av hur människor uppfattar och tolkar världen. För att skapa en förståelse av innebörden av en människas beteende försöker fenomenologen se saker och ting utifrån den personens perspektiv.⁵¹ Schutz säger att den avgörande skillnaden ligger i det faktum att den sociala verkligheten rymmer mening för människorna och att dennes handlingar därför känns meningsfulla. Handlingarna har alltså en betydelse och människan agerar utifrån den betydelse som de tillskriver sina egna och andra personers handlingar.⁵²

I detta fall kan paralleller dras med bankernas implementering av Basel II-reglerna, då bankerna kommer att agera och handla utifrån dess betydelse.

Fenomenologi är mer ett förhållningssätt än en metod, där undersökningen styrs av det man undersöker, oavsett vad det är.⁵³ Det fenomenologiska arbetssättet kan delas upp i sju trappsteg. Det första steget är upplevelsen av fenomenet, det vill säga observation, analys och beskrivning av fenomenet. Det andra steget är ideation av fenomenet, som är sökandet efter fenomenets väsen eller egenhet. Steg tre är generalisering av fenomenet, vilket ger en ökad insikt om de fundamentala förutsättningarna för väsendet eller egenheten. Steg fyra är nyansering av fenomenet, att bli medveten om att fenomenet visar sig ur olika vinklar, bakgrunder och ljus. Det femte steget är konstitutionen av fenomenet, vilket är en perceptuell och kognitiv process, en kartritning. Steg sex, reduktion av fenomenet, innebär att ett subjektivt uppfattat objekt reduceras till ett objektivet givet objekt. Det sjunde och sista steget är tolkning av fenomenet, det vill säga att få fram den manifesta meningen.⁵⁴

3.1.3 Kritik mot Grounded Theory

Grounded Theory är under konstant utveckling. Både skaparna, som gått skilda vägar, och utövare utvecklar hela tiden metoden och lägger till nya analysverktyg. Även synpunkter på existerande delar av metoden formar den med tiden. Därför finns många vägar att välja på. Det skapar även viss förvirring om vad teorin går ut på. Många forskare har bara plockat ut de delar som passar dem och ändå kallat sin metod för Grounded Theory. Det mest

⁵⁰ Bryman *et al.* (2003)

⁵¹ Bogdan, R. *et al.* (1975)

⁵² Schutz, A. (1962)

⁵³ Gendlin, E.T. (2004)

⁵⁴ Bjurwill, C. (1995)

problematiska i det praktiska användandet av teorin är att det ofta omfattande intervjumaterialet måste transkriberas och kodas och sedan kategoriseras och kanske kompletteras med fler intervjuer, och så vidare. Detta är oerhört tidskrävande och kan medföra svårigheter för forskarna att vara klara till ett visst datum. Även kravet på att forskaren skall ignorera sina tidigare kunskaper tills ett sent stadium i undersökningen för att hålla ”ett öppet sinne” är omdiskuterat. Är det möjligt? Är det verkligen det bästa?⁵⁵

Då forskningsfrågorna i denna undersökning saknar teori att arbeta utifrån på traditionellt sätt, är denna metod dock ett naturligt val. Ingen har tidigare undersökt verkligheten med dessa frågor efter att Basel II implementerats. Metoden skall alltså användas till att fånga utvecklingen.

3.2 Primärdata - intervjuer

Den datainsamling som är avsedd för problemställningen är primärdata, vilken i detta fall består av intervjuer⁵⁶. För att besvara forskningsfrågorna kommer en surveyundersökning med intervjuer att utföras. Målet är att utreda hur bankernas rutiner har ändrats och hur företagen påverkats, och vad som leder till dessa uppfattningar.

3.2.1 Urval

För att uppnå ett tillfredställande urval av intervjuer används en metod som Kvale förespråkar, vilken säger att kvalitativa intervjuer vanligtvis innehåller femton plus minus tio intervjuer, beroende på de resurser och den tid som finns⁵⁷. Sammanlagt har tolv intervjuer genomförts, varav åtta var med banker och fyra med företag.

De fyra största bankerna i Sverige kontaktades, med två representanter på varje bank, för att svara på frågorna från bankens sida. De är utvalda för att de alla har implementerat Basel II och för att de har mycket kontakt med företagskunder. För att hitta företag som kan svara på frågorna ombads banken att rekommendera företag som de har kontakt med, som banken vet är insatta i Basel II. Dock visade de sig inte samarbetsvilliga på den punkten. Istället valdes mikro- och små företag ut från olika branscher. Anledningen till att undersökningen fokuserar på mikro- och små företag är att de många gånger saknar samma möjligheter att skaffa likviditet som stora företag har, vilket gör att de kan drabbas hårdare om kreditgivningen stramas åt. Dessa företag anses också vara motorn i Europas ekonomi, som skapar innovation och arbetstillfällen⁵⁸. Om företaget har mindre än 50 anställda och har en årsomsättning eller balansomsättning på mindre än tio miljoner euro per år anses bolaget vara ett småföretag. Företaget klassificeras som mikroföretag om årsomsättningen understiger två miljoner euro per år och har färre än tio anställda.

3.2.2 Banker och företag

Personliga intervjuer har valts framför enkäter då informationen blir utförligare. Det blir också säkert att det är den utvalda personen som svarar på frågorna.⁵⁹ Den främsta anledningen till valet av personliga intervjuer i första hand, framför telefonintervjuer är möjligheten att få en personlig kontakt med den intervjuade och då förhoppningsvis få utförligare svar. Ännu en anledning är att vid personliga intervjuer kan hela uppsatsgruppen

⁵⁵ Bryman E. *et al.* (2003)

⁵⁶ Jacobsen, D. I. (2002)

⁵⁷ Kvale, S. (1997)

⁵⁸ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide_sv.pdf

⁵⁹ Bryman E. *et al.* (2003)

närvara och sedan bidra med intryck under analysen. Samma frågor har ställts till alla de tillfrågade bankerna och företagen, för att frågorna lättare skall kunna jämföras och analyseras och därmed öka validiteten. Dock utfördes företagsintervjuerna per telefon, liksom en bankintervju på grund av att respondenten satt i Stockholm. Detta främst på grund av begränsad tid till förfogande. De frågor som ställts till företagen har inte samma omfattning som de som ställts till bankerna. Därför framträder de nämnda nackdelarna inte lika tydligt vid dessa intervjuer.

Frågorna som ställs i intervjuerna kommer att vara öppna. Detta på grund av att svaren på bästa sätt ska spegla den intervjuades synvinkel. Syftet är att den svarande skall svara så fritt som möjligt, och inte vara låst i specifika svarsalternativ.⁶⁰ Detta är viktigt då frågan som undersöks är högst komplex. Dock är frågorna smala, så att svaren lättare kan jämföras med varandra. Intervjun kommer att vara semi-strukturerad, det vill säga att ett schema följs så att samma frågor ställs till varje företag och bank, men det lämnas utrymme för följdfrågor för att öka förståelsen. Intervjuerna kommer att spelas in för att intervjuerna skall kunna fokusera fullt ut på den pågående intervjun. Den ena intervjuaren för dock stödanteckningar under intervjun, medan den andra i huvudsak ställer frågorna. Samma dag kommer inspelningen att transkriberas och analyseras.

En nackdel med intervjuer framför enkäter är att svaren blir beroende av respondentens kunskaper och åsikter. Därför intervjuas två personer på varje bank, en person på centralnivå och en på kontornivå. Då företagen är små till mikro antas det inte finnas mer än en person som är tillräckligt insatt för att svara på frågorna. Även här blir svaren beroende av respondentens kunskaper och åsikter.

3.5 Sekundär data

Sekundärdata är information som baseras på andra personers insamling av data och som oftast är insamlad för ett visst ändamål⁶¹. I detta fall används litterära artiklar och artiklar som berör debattörers åsikter om Basel II-regelverket. Sekundärdata innefattar även all den övriga litteratur som använts för metodavsnittet.

3.6 Pålitlighet

För att stärka de empiriska data som har samlats in via intervjuerna har alla uppsatsförfattare varit närvarande. Intervjuerna har tagits upp på ljudband och antecknats för att ingen information skall gå förlorad. Ljudupptagning är den vanligaste metoden för att registrera intervjuer⁶². Efter varje intervjutillfälle har samtalet sammanställts direkt, för att relevant information inte ska gå förlorad. Bandupptagningarna och anteckningarna ökar uppsatsens reliabilitet och minskar risken för tolkningsfel som kan ha uppkommit under intervjun.

Enligt Kvale kan intervju som forskningsmetod vara objektiv om den är fri från förutfattade meningar, det vill säga från bias⁶³. Det är viktigt att belysa att kunskaper och erfarenheter som har erhållits under studietiden kan forma tankegångar och göra att intervjuvarna inte kan se uppsatsen med helt öppet sinne.

⁶⁰ Bryman *et al.* (2003)

⁶¹ Bryman E. *et al.* (2003)

⁶² Kvale, S. (1997)

⁶³ Kvale, S. (1997)

3.7 Metod- källkritik

Den kritik som ofta ställs mot kvalitativ forskning är att den har en allt för subjektiv prägling. Då den ofta är ostrukturerad kan det även bli svårt att finna konkreta slutsatser. Kritiker mot kvalitativ forskning menar också att resultaten i allt för stor utsträckning enbart grundar sig på forskarens egna uppfattningar.⁶⁴

Gällande intervjuerna är det möjligt att svaren kan komma att påverkas av faktorer hos intervjuaren eller av just det faktum att svararen ges direkt till en fysisk person. En fördel med att genomföra de flesta intervjuerna ansikte mot ansikte är dock att det ger möjlighet att avläsa tilläggsinformation så som kroppsspråk och ansiktsuttryck. Dock kan det finnas risker med intervjuer som till exempel intervjuareffekten, då intervjuaren leder den intervjuade i en speciell riktning. Att förklara vikten av och varför de skall svara är också primärt.

De teorier och modeller som kommer att användas för att svara på forskningsfrågan består av sekundära källor, vilket innebär att källkritik inte får förbises. Problemet med sekundära källor är att de ofta är anpassade till ett speciellt ändamål⁶⁵, samt väga in att författarens egna åsikter kan ha avspeglas.

Då en av författarna arbetar på bank anses det vara nödvändigt att blottlägga risken till subjektivitet i studierna. Detta kan framförallt påverka de intervjuer som kommer att genomföras. Dock är målet att genomföra undersökningarna på ett så objektivt sätt som möjligt.

3.8 Sammanfattning

Detta kapitel förklarade tillvägagångssätt och argument för vald metod. Undersökningen har utförts enligt Grounded Theory på grund av avsaknaden av tidigare formulerade teorier i ämnet. Inom Grounded Theory har ansatsen analytisk induktion valts, vilket innebär att djupare efterforskning har gjorts innan undersökningsarbetet påbörjades. Forskningsfrågorna kan betraktas som undersökande av ett fenomen, på grund av detta beaktas också fenomenologin för att skapa förståelse för innebörden av människans beteende genom att se saker och ting från personens perspektiv. Det är därför intervjuer genomförts. De fyra största bankerna i Sverige och ett antal företag kommer att få besvara frågor, där intervjuerna kommer att ske personligen för bankerna och per telefon för företagen. Bankerna har valts för att de har implementerat Basel II och har många företagskunder. Företagen har valts ut så att de ska täcka olika branscher. Kritik mot metoden har belysts i metod- källkritiken. Faktorer som intervjuareffekten, där intervjuaren leder intervjun i en speciell riktning, men också att teorier och modeller är sekundärdata som kan medföra risk att de är anpassade för ett specifikt ändamål, tas upp.

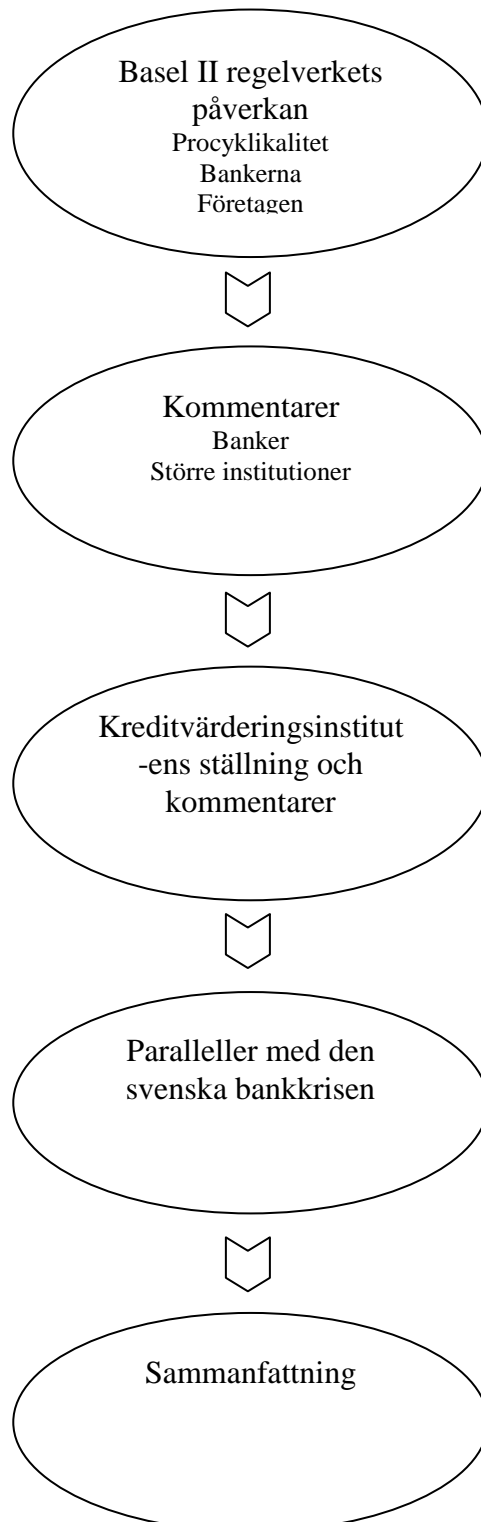
För att komma vidare i undersökningen undersöks i nästa avsnitt den offentliga debatten för att få ett bredare perspektiv. Detta är viktigt för analysen, men även för att formulera intervjufrågor till bankerna och företagen.

⁶⁴ Bryman *et al.* (2003)

⁶⁵ Ibid

4 Den offentliga debatten

I detta avsnitt belyses hur den offentliga debatten kretsat kring Basel II. Fokus ligger på vad regelverket kan ha för påverkan på konjunkturen, bankerna och kreditvärderingsinstitutet samt hur banker och större institutioner har mottagit Basel II. Den svenska bankkrisen på 1990-talet belyses med det primära målet att påvisa de likheter som rådde efter kreditregleringens slopande och finanskrisen idag, det vill säga den expansiva utlåningen. Nedan visas kapitlets disposition.

4.1 Basel II-regelverkets påverkan

Debatten kring hur Basel II-regelverket kommer att påverka banker med flera är massiv. Det har inte bara debatterats kring hur bankerna påverkas. En diskussion har även förts kring att regelverket skulle förstärka konjunktursvängningar och öka procyklikaliteten. Dock ligger stort fokus på hur bankerna kommer att påverkas och sen i sin tur företagen.

4.1.1 Makroekonomisk faktor- Procyklikalitet

Lönsamheten för bankerna är starkt konjunkturberoende och intäkterna från kreditgivning är som störst i högkonjunkturer, medan kostnaderna ofta inte visar sig förens i lågkonjunkturerna. Emellertid kan bankerna själva bidra till konjunktursvängningar genom att expandera utlåningen i uppgångsfaser och minska i nedgångsfaser.⁶⁶ Eftersom Basel II påverkar bankernas kreditbeslut, skulle detta kunna öka det cykliska inslaget i kreditutbudet och inverkan på svängningarna i konjunkturen ytterligare förstärkas. Det flesta studier som gjorts på hur bankutlåning påverkas av Basel II antar att bankerna inte kommer att förändra sitt beteende, vilket dock kan ifrågasättas. Förändrade förutsättningar leder nästan alltid till ett förändrat beteende.⁶⁷

4.1.2 Bankerna

Bankerna kan antingen använda sig av en mer schablonmässig metod eller en intern riskklassificeringsmetod (IRK-metod), det vill säga en metod som de konstruerar själva. Vilken metod banken väljer beror ofta på dess storlek. Större banker tenderar att utveckla sina egna interna metoder (IRK) och mindre banker använder sig istället av en schablonmetod. Förändringarna som bankerna måste göra för att möta de nya kraven kostar cirka 100 till 250 miljoner dollar för de större bankerna och mellan 25 till 50 miljoner dollar för de mindre.⁶⁸ Företag med låg riskexponering kommer att låna i de stora bankerna med interna metoder för att det är billigare att låna där, och de företag med hög riskexponering i banker som använder sig av schablonmetoden. Fenomenet beror på att de banker som använder sig av schablonmetoden inte konkurrerar om de företag som har låg riskexponering och därmed finns bara de företagen med hög riskexponering kvar.⁶⁹

SAS Institute framför i sitt pressmeddelande att de svenska storbankerna kommer att tjäna på Basel II-regelverket, vilket baseras på bankernas årsredovisningar. Institutet belyser att bankerna kommer att minska sina kreditförluster och öka sin kundkännedom. Enligt Ann-Charlotte Kjellberg som är ansvarig för Risk Intelligence på SAS Institute har Basel II-reglerna hittills gett stora positiva effekter på de svenska storbankerna. På grund av det sänkta kravet på bundet kapital har bankerna kunnat frigöra fem procent av detta, vilket motsvarar cirka tjugo miljarder kronor. Om man räknar med en genomsnittlig överavkastning på kapitalet på fjorton procent, baserat på genomsnittet för de nordiska bankerna under 2007, har de redan tjänat 2,8 miljarder kronor på Basel II.⁷⁰

⁶⁶ Borio, C., *et al.* (2001)

⁶⁷ www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/finstab04_1_artikel2.pdf

⁶⁸ Buehler, P.J., *et al.* (2004)

⁶⁹ <http://www.bis.org/review/r070116d.pdf>

⁷⁰ <http://www.sas.com/search/query.html?qt=banker+tj%E4nar+p%E5+Basel+II&Find.x=0&Find.y=0&Find=Search&nh=10&qc=extsas&qm=0&rf=0&rq=0>

Ann-Charlotte Kjellberg säger:

”Att de inte tjänat ännu mer beror på övergångsreglerna i Basel II. Utan de reglerna hade bankerna i stället frigjort 28 procent eller 110 miljarder kronor. Med samma genomsnittliga avkastning hade detta resulterat i 15,7 miljarder kronor...”

Det skall dock tilläggas att bankerna antagligen inte kommer att gå ner till den lägsta tillåtna kapitalnivån, på grund av att detta skulle påverka dessa kreditbetyg negativt.⁷¹

Andra fördelar med regelverket utöver den ökade avkastningen på kapital är att bankerna kommer att tjäna på minskade kreditförluster, till följd av förbättrade processer för kreditbeviljning – och kreditbevakning. Centraliserad, integrerad och automatiserad kreditbeviljning har visat sig ge lägre kreditförluster. Förluster som bankerna ändå gör beror oftast på att de inte följer de centrala rekommendationerna.⁷²

Det finns andra förtjänster som också ska belysas. Dels kan de banker som har ett integrerat riskhanteringssystem få bättre ordning och reda med hjälp av centraliserad information med högre kvalitetsgrad, vilket kan resultera i en förbättrad kunskap om kunderna. Banken kan sedan skraddarsy lösningar för den enskilda kunden och därmed erbjuda den lösning som passar bäst och är lönsammast för banken. Dels är det viktigt att koppla ihop information från riskuträkningen till resultatet, så att det tydligt framgår vilket kundsegment som står för de största intäkterna. Detta kan ge en fingervisning om vilken del av kundsegmentet som använder en större del av det egna kapitalet.⁷³ Ann-Charlotte Kjellberg säger också:

”Så bankerna går så vitt jag kan se mot ljusare tider... Det lönar sig att investera i riskhanteringssystem som kan användas i hela organisationen eftersom detta ökar bankens totala kunskap om sina kunder. Riskprofilen är också användbar exempelvis ur ett marknadsperspektiv.”

4.1.3 Företag

Enligt branschorganisationen Företagarna finns det en oro bland företagare att Basel II-reglerna kommer att medföra att färre får tillgång till banklån. Man är också orolig för att det kommer att bli svårt och kostsamt att förse bankerna med all den information som kommer att krävas enligt de nya reglerna.⁷⁴ En annan infallsvinkel ges från Kristina Persson på Riksbanken, som säger att:

”Jag har till exempel stött på påståenden om att Basel II skulle försvåra för små och medelstora företag att låna pengar av bankerna. Personligen tror jag att många små och medelstora företag kan gynnas av de nya reglerna och därmed öka deras möjligheter att få lån.”

⁷¹ Mikes, A. (2009)

⁷² <http://www.sas.com/search/query.html?qt=banker+tj%E4nar+p%E5+Basel+II&Find.x=0&Find.y=0&Find=Search&nh=10&qc=extsas&qm=0&rf=0&rq=0>

⁷³ <http://www.sas.com/search/query.html?qt=banker+tj%E4nar+p%E5+Basel+II&Find.x=0&Find.y=0&Find=Search&nh=10&qc=extsas&qm=0&rf=0&rq=0>

⁷⁴ http://www.foretagarna.se/sverige/newspage_3067.aspx

Detta på grund av att Basel II innehåller regler som gynnar mindre företag. Dels kommer lån upp till 1 miljon euro till ett litet företag åsätta endast 75 procent av kapitalkravet för ett motsvarande lån till ett större företag och dels för att långivningen till företag med högst 50 miljoner euro i återförsäljning också åsätts till lägre kapitalkrav än till ett större företag. På grund av detta kan bankerna uppnå en större riskspridning i långivning till små och medelstora företag som verkar i olika branscher och regioner.

Kristina Persson, säger också att:

”... Mindre schablonmässiga kapitaltäckningskrav innebär troligen att bankerna blir ännu bättre på att analysera och bedöma kreditrisker. Därmed får de också incitament att ta betalt för kreditriskerna i stället för att allt rutinmässigt neka lån till de mindre och mer riskfyllda företagen. En konsekvens av detta kan vara att många små och medelstora företag som tidigare har fått sina låneansökningar avslagna nu faktiskt kan erhålla banklån, men eventuellt till en räntekostnad som är högre än för mindre riskfyllda företag.”

Persson avslutar pressmeddelandet med att förklara vikten av att bankerna på ett pedagogiskt sätt skall förmedla till sina låntagare vad Basel II faktiskt innebär.⁷⁵

4.2 Kommentarer

Alla banker och institutioner har fått chansen att kommentera det nya regelverket, vilket många har tagit del av. Dock är det näst in till bara utländska banker och institutioner som har uttalat sig på Baselkommitténs hemsida. Överlag har regelverket välkomnats av både banker och institutioner.

4.2.1 Banker

Bankerna har i sina kommentarer gjort invändningar mot riskmoduleringen där de reflekterat över att de olika avdelningarna inom banken har olika beta, det vill säga risk. Exempelvis har corporate finance, trading and sales avdelningen högre risk än många andra. På grund av detta är det svårt att sätta en specifik betakoefficient för hela banken, vilket har inneburit att bankerna gärna ser att betakoefficienten är mer flexibel.⁷⁶ Bankerna tar även upp att regelverket är komplext och att det finns en risk att bankerna och de som skall övervaka att Basel II efterlevs inte kommer att förstå regelverket fullt ut. Royal Bank of Scotland (RBS) uttrycker:

”... There is a real risk that key stakeholders - bankers, regulators, investors and market commentators, will also not fully understand these proposals or be able to compare the performance of banks operating within and across different markets.”

Banken har också kommenterat att gränsen på en miljon euro till små och medelstora bolag är ologisk och skapar komplexitet av implementeringen av regelverket.

⁷⁵ <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=14000>

⁷⁶ Kommentar, Goldman Sachs, Merrill Lynch, Lehman Brothers, <http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm>

Enligt RBS finns det två problem med detta:

”... There are some retail customers, using retail products, who will fall foul of this requirement. It would be far more pragmatic to have a principle than retail customers/products are treated under the retail curves, and should any of these exceed the 1 million euro boundary, then a compensating charge will be made within Pillar 2.”

RBS uttrycker också att det är ett problem att beloppet är satt i euro, då valutan under vissa perioder fluktuerat mycket.

”... Fluctuations which would give rise to changes in capital requirements, not because of some change in underlying risk within the portfolio, but because of a change in retail/corporate definition caused purely as a change in an external economic variable...”

En konsekvens av detta kan bli att det kommer bli svårare att för företag att få finansiering på grund av att det kommer att bli allt för dyrt för bankerna att förse deras behov.⁷⁷

4.2.2 Större institutioner

De större institutionernas kommentarer ligger i linje med bankernas. De efterlyser tydligare definitioner exempelvis för vad som definieras som små och medelstora företag, på grund av att denna benämning har olika definitioner i olika ekonomier. The Risk Management Association efterlyser även andra begrepp som skall förklaras tydligare varav validitet är ett. Även reglerna kring interaktionen mellan hemlandet och värdlandet behöver klargöras tydligare.⁷⁸

”The resources required to support calculations of capital in many jurisdictions according to different rules may be large for internationally active banks. To the extent that it is possible under national laws and policies, distinct, specific and different calculations should be minimized.”⁷⁹

⁷⁷ http://www.foretagarna.se/sverige/newspage_3067.aspx

⁷⁸ <http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm>

⁷⁹ Ibid

Efterfrågan på tydligare regler snarare än principer som bankerna talar om och vikten av hög kontroll vid implementering lyfts också fram. European Central Bank (ECB) ser gärna att Basel II integreras med International Accounting Board (IAS) för att jämförelser över gränserna skall underlättas.⁸⁰

”Greater consistency will promote competitive equality, allow better cross-border comparisons, reduce the reporting burden and reinforce the effectiveness of Pillar III. In this context, it would be of interest to further align International Accounting Standards (IAS) with Basel II...”⁸¹

På Baselkommitténs hemsida har även den Svenska Bankföreningen kommenterat det nya regelverket. De ställer sig positiva till förslaget, men anser att den vägda risken på 35 procent är för hög med hänsyn till den låga ”loss rate” förknippad med huslån i Sverige.⁸²

”Swedish Bankers Association welcomes the proposal to reduce the risk weight for lending fully secured by mortgages on residential properties to 35 % but is of the opinion that the risk weight still is too high with regards to the low loss rates associated with such lending in countries like Sweden...”⁸³

4.3 Kreditvärderingsinstitutens ställning

Basel II- regelverket tillåter att banker anlitar kreditvärderingsinstitut för bedömning och standardisering av risk vid utlåning.⁸⁴ Om företaget inte har någon bedömning sätts riskvikten till 100 procent, om det däremot finns en bedömning kan samma företag få riskvikten 20, 50, 100 eller 150 procent beroende på betygsklassificering.⁸⁵ I Europa har endast 53 procent av DAX- 30 företagen en kreditvärdering, till skillnad från USA där kreditbedömningar är mycket vanligare. Där har 94 procent av företagen på S&P500 en värdering. Icke betygsatta företag kan ådra sig en lägre riskvikt än företag som klassificeras med BB- eller lägre, vilket kan leda till att riskfyllda företag inte låter sig bedömas av ett kreditvärderingsinstitut för att få billigare finansiering. Moody’s har startat en tjänst som hjälper företag att pröva sin kreditrating utan att den registreras. De belyser att det kan skapa problem på grund av att det ger företagen en uppfattning om de är så pass riskfyllda så att de inte lönar sig att få en fast bedömning. Dock anför kreditvärderingsinstitutet att de inte vill belasta företagen med onödiga kostnader vid finansiering.⁸⁶

Under dagens finanskris satte Standard & Poor’s och Moody’s högsta kreditbetyg på många finansiella instrument och marknaden litade fullt ut på dessa bedömningar. När sedan kreditbubblan sprack, sänktes majoriteten av bedömningarna och ledde till en lavinartad utförsäljning med sjunkande prisnivåer. Problemet är att det är utgivaren, i detta fall bankerna, som betalar kreditvärderingsinstitutet vilket har lett till frågor om kvaliteten på kreditråden.⁸⁷

⁸⁰ Ibid

⁸¹ <http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm>

⁸² Ibid

⁸³ Ibid

⁸⁴ Danielsson, J., et al. (2001) www.bis.org/bcbs/ca/fmg.pdf

⁸⁵ www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf

⁸⁶ Danielsson, J., et al. (2001) www.bis.org/bcbs/ca/fmg.pdf

⁸⁷ Jönsson, A. (2009)

För att kunna tillgodogöra sig kreditvärderingsinstitutens bedömningar på ett tillförlitligt sätt krävs det också att alla institut kommer fram till samma bedömning och värdering. Kritik har riktats mot att det är vanligt att mindre institut idag gör andra bedömningar än de större, Standard & Poor's, Moody's med flera. Detta fenomen skapar incitament för företagen att "rating shoppa".⁸⁸ En felaktig bedömning av risken från ett institut kan resultera i en felaktig kapitalbas i banken.

4.3.1 Kreditvärderingsinstitutens kommentarer

De stora kreditvärderingsinstituten Moody's och Standard & Poor's har även de mottagit Basel II positivt. De tror att de nya reglerna kommer att hjälpa bankerna att bättre kunna mäta och hantera kreditrisker och på så vis förbättra säkerheten och sundheten i det globala finansiella systemet.⁸⁹ Moody's uttrycker dock en rädsla för den nya regeln om företag som väljer att inte skaffa sig ett kreditbetyg hos ett institut:

*"Moody's is concerned that the Proposal will encourage many speculative-grade firms with large outstanding liabilities to avoid ratings in order to minimize capital charges to lending banks and/or to otherwise avoid public scrutiny..."*⁹⁰

Standard & Poor's uttrycker också en oro över att banker med hög värdering kommer att missgynnas av det nya regelverket, medan sämre värderade banker skulle gynnas.⁹¹

"If a sovereign were rated 'AA', for example, the highest rating any bank could get would be 'A', which would penalize banks with higher ratings, while weaker banks that might be rated 'BBB' would also be treated as 'A' rated..."

Kreditvärderingsinstitutet Standard & Poor's antar att den minskade vägda andelen risk för icke värderade företag som har en exponering värderad under B-, ändrades för att minska belastningen för små och medelstora företag. Denna vägda risk är likvärdig med ett försummelsetal på åtta procent, med ett genomsnittligt försummelsetal på tre år, vilket gör att tillgångarna tillräknas en risk i BBB- kategorin. Dock visar Standard & Poor's "bank rating business" att de flesta bankers företagsportföljer i genomsnitt har en lägre kvalitet än BBB, vilket kan lämna bankerna underkapitaliserade.⁹²

4.4 Paralleller med den svenska bankkrisen på 1990-talet

Som tagits upp tidigare har bankerna välkomnat Basel II-regelverket. En anledning till att bankerna har varit positivt inställda till de nya reglerna kan bero på minnena från den svenska bankkrisen på 1990- talet. Då, liksom nu, rådde finanskris.

Under krisen på 1990-talet ökade bankernas utlåning snabbt, samtidigt som bankerna underskattade kreditriskerna och därmed inte tog tillräckligt betalt. I Sverige hade en kreditreglering rådigt, vilket gjorde att bankerna saknade en utvecklad kultur för att hantera och prissätta kreditrisk. När regleringarna väl slopades i mitten av 1980-talet var bankerna helt enkelt ovana vid kreditförluster. Vi ser idag liknande tendenser i den senaste tidens

⁸⁸ Danielsson, J., et al. (2001) www.bis.org/bcbs/ca/fmg.pdf

⁸⁹ Standard & Poor's, Moody's, <http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm>

⁹⁰ Moody's, <http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm>

⁹¹ Standard & Poor's, <http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm>

⁹² Standard & Poor's, <http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm>

marknadsoro.⁹³ Utlåningen ökade, vilket påskyndade en prisuppgång på fastigheter och andra tillgångar som ledde till en spekulationsartad fastighetsbubbla.⁹⁴ Det var i första hand finansbolagen som finansierade expansionen på bygg – och fastighetsmarknaden, till stor del genom att ge ut marknadsbevis på penningmarknaden.⁹⁵ När fastighetsmarknaden vek i början på 1990-talet på grund av höjda realräntor⁹⁶, var det många finansbolag som fick kasta in handduken på grund av att de inte fick förnyad finansiering. Dock var det många av dessa finansbolag som ägdes av bankerna och bankerna var därmed bundna av både formella och informella åtaganden. Förlusterna kom därmed ganska snart tillbaka till bankerna och under 1991 visade det sig att bankerna hade stora problemkrediter genom deras exponering mot fastighetsbranschen både direkt och indirekt på grund av de finansbolagen de stöttade. Här kan vi se paralleller med den kris vi har idag.

Under den svenska bankkrisen var det svårt att se genom bankernas strukturer, men sedan Basel II- reglerna implementerats har insynen ökat.⁹⁷ Våren 1993 tillsattes Bankkriskommittén, vars uppgift var att kartlägga och beskriva utvecklingen av kreditmarknaden samt analysera orsakerna till finanskrisen. De skulle även analysera de effekter som problem på kreditmarknaden medförde för den övriga ekonomin.⁹⁸

Det är svårt att avgöra vem som var boven i finanskrisen på 1990-talet, banken eller finansbolagen. Finansbolagen skapade spekulationsbubblan, men kunde inte ha gjort det utan bankernas hjälp i form av utlåning. Efter krisen ökade regleringen för att skydda kapitalmarknaden som är navet i en stats ekonomi och skapade förutsättningar för Basel II-regelverket. Frågan kan då ställas varför vi idag befinner oss i en liknande situation igen trots det nya regelverket? Det skall då belysas att Basel II- reglerna inte genomförts än i alla länder, där USA är ett av dem⁹⁹.

Sveriges fördel idag är de likheter dagens kris har med finanskrisen under 1990-talet, vilket innebär att vi har bättre erfarenheter och förutsättningar att bearbeta den. Landet har även kommit långt i sin implementering av Basel II och bankerna skall den 1 januari 2010 ha implementerat regelverket fullt ut¹⁰⁰.

4.5 Sammanfattning

Den offentliga debatten kring Basel II visar att regelverket överlag har mottagits positivt av både banker och institutioner. Invändningar har riktats mot regelverkets komplexitet vid implementering och de standardiserade betakoefficienterna. Större institutioner som Världsbanken och ECB talar gärna om tydligare regler, medan bankerna uttrycker att de vill ha mer flexibilitet och att de hellre vill se regelverket som principer eller riktlinjer. Kritik har riktats mot Basel II, på grund av att regelverket skulle skapa procyklikalitet och försvåra utlåningen till företag på grund att det kommer skulle bli för kostsamt för dem att tillgodose bankerna med all den information de behöver. Kristina Persson på Riksbanken framhåller dock en annan syn, att det kommer att bli en rättvisare fördelning av långivningen då bankerna kommer att bli mer medvetna om de risker de tar. Kreditvärderingsinstitutet

⁹³ <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=27593>

⁹⁴ Viotti, S. (2000)

⁹⁵ <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=27593>

⁹⁶ Viotti, S. (2000)

⁹⁷ <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=27593>

⁹⁸ <http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3322&rm=1993/94&bet=NU18>

⁹⁹ <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=27593>

¹⁰⁰ <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/68859>

påverkas också av Basel II-regelverket indirekt då bankerna tillåts att använda deras bedömningar vid utlåning. För att bankerna ska kunna tillgodogöra sig informationen på ett tillförlitligt sätt krävs det att alla institutioner kommer fram till samma bedömning och värdering, vilket inte alltid är fallet idag. En felaktig bedömning från kreditvärderingsinstitutens sida kan resultera i att bankerna gör en felaktig bedömning om kreditrisken. Institutet själva har riktat kritik mot att det inte bara är en modell som används vid en kreditutvärdering och en oro har uttryckts för att banker med hög värdering kommer att missgynnas av regelverket. Basel II:s påverkan och inträde innebär att bankerna idag är bättre rustade för att möta den rådande finanskrisen. Lärdomar från bankkrisen på 1990-talet då bankerna fick stora förluster på grund av expansiv utlåning till finansbolag som spekulerat i fastigheter.

För att ta reda på opinionen hos dem som direkt arbetar med kreditbesluten följer i nästa avsnitt intervjuer med bankpersonal och företag.

5 Intervjuer

Här sammanfattas informationen från intervjuerna. Skillnader bankerna emellan påvisas samt skillnader individer emellan. De jämförs sedan med företagens uppfattning om kreditgivningen har förändrats efter Basel II:s inträdande.

5.1 Bankerna

Frågorna har formulerats för att få en bred bild av hur bankerna påverkats av Basel II och hur de bemött sina kunder i frågan. Här följer en sammanställning av de fyra bankernas svar.

De fyra största bankerna i Sverige använder sig idag av internmetoden, IRK- metoden. För små och medelstora företag använder sig alla av IRK-metoden, utom en bank som använder den avancerade metoden. Alla bankerna utom den bank som får använda sig av den avancerade metoden, uppgav att valet av metod beror på att det sänker kravet på eget kapital i banken. Den avvikande banken svarade att deras val av metod berodde på att de sedan 30 år tillbaka arbetat med ett internt ratingsystem, som de sedan kunnat fortsätta arbeta med då den blivit godkänt av Finansinspektionen.

På frågan om banken har fått nya rutiner, svarade en bank att de har nya rutiner som gör kontrollen av den interna portföljen bättre, men att kreditbesluten fattas likadant som innan. De nya rutinerna rör de företag vars kreditbetyg sjunkit till en så låg nivå, så att risken för konkurs är överhängande. I ett sådant läge intensifierar banken kontakten med företaget och implementerar en åtgärdsplan. En bank använder sig av samma rutiner som tidigare, den enda skillnaden är en uppdatering av det interna rapporteringsprogrammet. Två banker har ändrat rutinerna från Basel I på så vis att riskklassificeringen nu är mer individuell. De har nya verktyg och system för att väga och mäta risken. En bank följer ett mer detaljerat kreditgivningssystem än tidigare, med fokus på PD-tal – probability to default. Dock har handläggaren på kontoret det sista ordet där kreditbetyget fungerar som stöd. Kredithistoriken är också en viktig faktor som bankerna använder sig av i olika hög grad.

Gemensamt för alla bankerna är att de ser till både kvalitativa och finansiella faktorer vid riskklassificering. De har dock uppgivit delvis olika faktorer och viktat dem olika. Faktorerna som tagits upp är de vanliga nyckeltalen, ägarbild, ledning och personal, bedömning av företagets produkter i ett framtidsperspektiv, mognad och bransch. Dock innehar alla sitt egna kreditvärderingssystem. Två banker har tidigare erfarenhet av kunden som en faktor och betonar att förtroende är en viktig del i deras beslut. Vikt läggs också vid den information som hämtas från Upplysningscentralen. Miljöpåverkan, bidragsberoende och om företaget är del i en koncern – både positivt och negativt, och hur deras tidigare prognoser slagit ut läggs det också vikt vid. En bank specificerade sina beräkningar lite mer, såsom PD-tal - probability to default och RVO – Risk Vid Obestånd. Den sista banken viktat kreditbeslutet med 70 procent fokus på de finansiella faktorerna och 30 procent fokus på de kvalitativa faktorerna.

Majoriteten av bankerna svarade att kunderna inte påverkats nämnvärt av Basel II. En uppgav att kunderna genomgår en grundligare prövning nu än tidigare. Alla framhöll att det nu finns en större prisdifferentiering, att kunderna får olika priser beroende på den risk de innebär för banken samt att priset även ändras löpande beroende på förändringar i risken. Tidigare premierades panter för lånen, nu premieras istället den framtida återbetalningsförmågan mer. En bank ansåg dock fortfarande säkerheter som viktiga, exempelvis vid förfrågningar om checkkredit ville banken hellre att företaget använde factoring. Då omvandlas krediten till ett

lån med säkerhet. Detta på grund av nya svenska lagar om uppdelning av ett konkursat företags tillgångar till kreditgivarna. Bankerna har fått en sämre ställning vilket gör att banken nu kräver mer av företaget från början. Detta tillsammans med Basel II har gjort företagskundernas läge mycket sämre. Dock tillade en bank att de inte implementerat sitt nya regelsystem systemet fullt ut än. Deras gamla kunder har i princip samma villkor som tidigare, på grund av att det finns en tröghet i systemet.

Alla bankerna uppgav att det är de välskötta företagen som gynnas. De beviljas lån i större utsträckning till ett bättre pris än de sämre skötta företagen. Företag med högre risk har det svårare nu än innan att få lån, om det kan betraktas som mer rättvist varierar mellan de tillfrågade personerna. Två banker uttryckte till och med viss ovilja mot att låna ut till de sämre skötta företagen, då det numera påverkar kostnaden för det egna kapitalet mer direkt. Dock tillade den ena att deras kundgrupp i fokus alltid varit de bättre välskötta företagen och därmed har det inte skett en större skillnad i stort.

En majoritet av bankerna trodde att fastighetsföretag som äger icke-kommersiella fastigheter gynnas av Basel II, på grund av sin stabilitet, sina säkerheter och det låga ränteläget just nu. Branscher som däremot kan anses som förlorare är hotell- och restaurangbranschen och handel, men det kan förändras snabbt. En bank tillade att vissa stora företag jobbat aktivt för Basel II på grund av att deras lån är stora och för att deras blacolån tar upp en större del av bankernas egna kapital. Då dessa tidigare inte kunnat mätas på ett individuellt sätt har dessa lån varit dyra. Nu med de nya kreditbetygssystemen så har de välskötta företagen fått sänkta kostnader för sina lån. Tre banker tog upp privatpersoner som gynnad grupp då de ofta har säkerheter för lånen och att de på grund av den stora spridningen och goda statistiken i Sverige fått sänkta priser.

Angående information om Basel II har en bank ett avsnitt på sin hemsida och i årsredovisningen där företagen kan läsa om de nya kriterierna för kreditgivning efter Basel II inträdet. Vid kundmötena förmedlar banken också de förändringar som skett. En annan bank berättade inledningsvis ingenting om Basel II och de nya kreditbetygen för sina företagskunder, men fann att det var lättare att bemöta kunderna om de förklarade i stora drag om det nya systemet. De andra bankerna har inte använt sig av någon särskild metod. De anser inte behovet av upplysning om Basel II som stort. Dock har de tydliga reglerna gjort det lättare att förmedla förändringar i räntan då vissa har kunskap sedan tidigare om "räntetrappan", hur räntan och risken är ihopkopplade.

En välskött bank med bra statistik får sänkta kapitalkostnader. Den får även större utlåningskapacitet, vilken en bank anser sig ha fått uppleva. Detta beror på deras goda kundbas. Nytt är att fallissemang slår hårdare i och med Basel II, då regeln är att efter 90 dagar skall förlusten kostnadsföras. Detta kan leda till att bankerna jobbar hårdare för att få in betalningarna. Även myndigheterna får en utmaning i att lita på de siffror som bankerna rapporterar. Frågan uttrycks retoriskt – "Klarar de det?" På följdfrågan om siffror riskerar att få stor tilltro är svaret att "Historiska siffror är stöd för att bedöma framtiden, men visst det finns risk att fastna i siffrorna...". Ett annat citat lyder "Detta är ett regelverk, sedan har vi verkligheten också!"

5.2 Företagen

Mikro och företag har intervjuats för att få en förståelse om deras kunskap om Basel II och hur de har påverkats efter regelverkets implementering.

Ingen av de tillfrågade företagen har fått information kring Basel II av sin bank eller besitter egen kunskap kring ämnet. De har hört talas om regelverket och ett företag kommenterar att det antagligen kommer från EU.

Alla företagen har lån i någon form, och har sedan regelverkets implementering år 2007 ansökt om nya lån eller förnyat befintliga lån. Två har upplevt att det har blivit svårare att få lån och att kostnaden har ökat. Som skäl har banken angivit att deras upplåningskostnad har ökat, vilket ökar företagets ränta. Två företag påpekar också att det har blivit svårare att få finansiering efter finanskrisens inträde. Ett företag som var nystartat hade ansökt om kredit på flera banker innan den blev beviljad. De uttryckte läget som svårt, ”När man behöver pengar får man inga pengar.”

Alla de intervjuade företagen har olika typer av säkerhet till sina lån, allt ifrån företagsinteckning till fastighetsinteckning. Två har även det högsta kreditbetyget, AAA, och har under de senaste åren gått med vinst. Endast ett företag har inget kreditbetyg och samma företag har också uppgett att det stött på stora svårigheter att få lån.

6 Slutsats

Här summeras undersökningen upp och forskningsfrågorna besvaras, för att sedan leda in på uppsatsens teoretiska bidrag och vad det kan finnas för förslag till framtida studier.

6.1 Forskningsfrågan besvaras

Hur har bankerna förändrat sina rutiner gällande kreditgivning till företag på grund av Basel II?

Det är intressant att applicera Youngs teorier om hur metaforer påverkar vårt sätt att tänka och handla. Av intervjuerna går det att konstatera att bankerna betraktar risk som ett attribut. Att det är en kvalitet, den går att mäta och väga. Det sporrar till en vilja att planera, utvärdera och radera risken. Däri ligger hela konceptet med Basel II och dess tänkande är gemensamt för hela industrin. Att det är så idag beror på den cirkel av beteenden som McGoun visar i sin modell om skapande av vetenskap. Forskarna är influerade av omvärlden. Deras tankeproduktioner är styrda av influenser från omvärlden, som i sin tur påverkar av den nya forskningen. Forskarnas auktoritära roll gör att tankegångarna förstärks i samhället. Om en auktoritet förespråkar ett förändrat beteende är det mycket möjligt att människor skulle ändra sitt beteende i enlighet. Händelsevis blev det finanskris mitt i pågående implementering av Basel II, vilket troligtvis förstärkt förtroendet för Baselkommittén och acceptansen för de nya reglerna. Baselkommittén är alltså en auktoritet som sprider sitt budskap om ett nytt beteende.

Tankegångar som Baselkommittén har återfinns även i det svenska banksystemet, vilket har gjort att Sverige accepterat Basel II och nu har bankernas rutiner förändrats i enlighet med reglerna. Den påverkan från omvärlden som nämnts driver förändringarna framåt, men den arbetar samtidigt mot en tröghet i implementering av något nytt. Människan påverkas hela tiden av sin omvärld, men har samtidigt en inbyggd tröghet mot förändringar. Alla har olika grader av tröghet inom sig. Det går att koppla till Wallanders erfarenheter kring hur ovanliga situationer uppfattas, hur trögheten gör att ovanliga situationer som skulle kunna innebära ett hot ofta tonas ner. Även då framtiden skall förutspås antas det oftast att den inte kommer skilja sig nämnvärt från hur det ser ut just nu. Detta är något som blir högst påtagligt gällande kreditgivning. En bank har uttryckligen sagt att det finns en tröghet i implementeringen av ett nytt sätt att arbeta och att de fortfarande inte använder sitt system fullt ut. Många av de som jobbar ute på kontoren har heller inte erfarenheten från svåra kriser och hur läget helt kan förändras. De har svårt att se konsekvenserna av en kris och hur de redan i lugna tider skall parera för sådana situationer. Som Wallander skriver är det vanligt att bankerna tror att cykler och samband som observerats tidigare antas fortsätta uppträda och att personen antar att allt ska återgå till det normala när något ovanligt uppträder.

Alla bankerna använder sig idag av IRK-metoden. Det är endast en bank som har rätt använda sig av den avancerade metoden, dock bara för små och medelstora företag. Valet av metod beror på det sänkta kravet på eget kapital. En bank anger dock att metoden valdes på grund av att deras gamla metod som de haft i 30 års tid var snarlik. Valet av metod har haft inverkan på bankens rutiner, då en internmetod ger en mer individuell klassificering av företagen, vilket kräver mer detaljkunskap om företagen och dess verksamhet. Gemensamt för alla bankerna är att de tittar både på kvantitativa och finansiella faktorer vid riskklassificering. Dock tycks tyngdpunkten ligga på de finansiella faktorerna hos majoriteten av bankerna. Kritik har riktats mot förtroendet till siffror och bottnar sig i att de betraktas som felfria av människor. Basel II domineras av detta tänkande, vilket förmedlas vid implementeringen hos bankerna. En av

bankerna säger att ”Historiska siffror är till stöd för att förutspå framtiden, men visst är det lätt att fastna i siffrorna...”. Ett argument som dock faller riskmodulering är den mänskliga faktorn, vilket också belyses av en av bankerna som säger att ”Basel II är ett regelverk, men sen har vi verkligheten också”. Personliga referenser och rykten kan ha stor inverkan vid förändring av rutiner och implementering av regelverket. Detta kan också skapa tröghet i implementeringen av regelverket i systemet, vilket har observerats hos en av de tillfrågade bankerna.

Valet av metod kommer också att påverka vilken typ av kund banken attraherar. De som valt IRK- metoden kommer att attrahera företag med låg risk, på grund av att det kommer bli billigare för dem att få finansiering hos dessa banker, eftersom att bankens riskklassificering kommer att vara mer detaljerad. Av detta kan slutsatsen dras att eftersom alla bankerna har IRK- metoden idag, kommer alla vilja attrahera företag med hög kreditvärdering och därmed kommer konkurrensen att hårdna om kunderna, vilket kan resultera i ett priskrig som skulle gynna företagen.

I det nya regelverket tillåts bankerna använda sig av kreditinstitutens bedömningar, vilket medför att kreditinstituten kan ha inverkan på bankernas kreditbeslut. Kritik har riktats mot tillförlitligheten i bedömningarna, eftersom det förekommer att olika institut kommer fram till olika bedömningar. Det skall också belysas att det är den som vill ha en kreditbedömning är den som betalar kreditvärderingsinstituten, det vill säga att bankerna är deras kunder. Ett för högt kreditbetyg kan påverka bankerna negativt med högre ”osynlig” kreditrisk och ett för lågt betyg kan missgynna företagen genom högre kapitalkostnad.

Användningen av economic capital är av vikt på grund av att det premieras av kreditinstituten. Detta kräver dock ett riskmätningssystem som måste bli en del av strategiplaneringen. Detta innebär att den nya synen på hantering av risk måste implementeras högst upp och sedan gå genom hela organisationen ända ner i gräsrotterna. Majoriteten av bankerna anser att regelverket har gjort banken mer centraliserad på grund av att fler beslut fattas på en högre nivå. Enligt SAS Institute har en mer centraliserad, integrerad och automatiserad kreditbeviljning visat sig ge lägre kreditförluster. Dock har den bank som haft minst kreditförluster ändrat sina rutiner minst och är en decentraliserad organisation. I princip kan det sägas att de banker som var centraliserade innan har blivit mer centraliserade och de som hade en decentraliserad organisation har bibehållit sin ställning. Det vill säga att centraliserade banker har ändrat sina rutiner mer än de decentraliserade.

Överlag kan det sägas att implementeringen av Basel II har fallit väl ut med fokus på användningen av regelverket. Kontoren, som kan liknas vid bankernas gräsrotter, är insatta i de nya rutinerna och systemen. Rutinerna har dock förändrats i olika grad. Förutom de gigantiska kostnader som bankerna har varit tvingade att ta vid implementering av regelverket anser två av bankerna att deras rutiner ändrats oansenligt och att endast en större prisdifferentiering har tillkommit. De andra två påvisar att de tidigare bedömt riskerna på egen hand, men nu följer de ett gemensamt detaljerat regelverk. Slutsatsen som går att dra är att de blivit mer likriktade än tidigare i sina rutiner, men fortfarande skiner bankernas grundfilosofier igenom.

Hur har Basel II påverkat utlåningen till företag?

Bankernas nya rutiner har, enligt bankerna själva, inte inneburit några stora förändringar för företagen, dock har små förändringar skett. Tidigare premierades panter för lånen, nu premieras i högre grad den framtida återbetalningsförmågan. Alla bankerna är överens om att de välskötta företagen kommer att gynnas av regelverket och få billigare finansiering. Två banker uttrycker även en ovilja att emittera lån till sämre skötta företag, eftersom det numera påverkar kostnaden för kapital direkt, vilket skulle kunna påverka bankens eget kreditbetyg. Det kan alltså ses som att utlåningen kommer att bli mer rättvist fördelad, då de välskötta företagen kommer att gynnas. För företag med en sämre finansiell ställning kommer priset däremot att öka eller i värsta fall får företagen inte kredit. Deras situation blir svårare.

Bankerna är eniga om att företag inom fastighetsbranschen är attraktiva kunder, medan hotell- och restaurang branschen ses som engagemang med högre risk. Av de företagsintervjuer som gjorts kan dock ingen skillnad i svårighet att få lån urskiljas beroende på vilken bransch de verkar i. Dock är alla företag ense om att det har blivit dyrare att låna, trots att de alla är trogna kunder i sin bank. Bankernas kommentarer till detta är att deras upplåningskostnader har ökat. Idag är STIBOR låg, vilket borde ge en relativt låg utlåningskostnad för företagen trots påslag. Bankernas efterfrågan på kapital är idag dock hög, vilket påverkar räntan negativt.

En av bankerna belyser att välskötta banker med bra statistik, alltså få fallissemang i sin portfölj, får sänkta kapitalkostnader. Många av de svenska bankerna har på grund av Basel II:s sänkta krav på bundet kapital kunnat frigöra fem procent av sitt egna kapital, vilket motsvarar cirka tjugo miljarder kronor. Med denna ökade kapitalbas skulle bankerna kunna öka sin utlåning till fler välskötta företag, till ett bra pris. Det skall också belysas att det kan vara svårt för företagen att skilja på om det är beroende på Basel II eller finanskrisen som det har blivit svårare att få lån. Dock innehar majoriteten av de tillfrågade företagen AAA, det vill säga högsta kreditbetyg, och borde enligt banken påverkas positivt av Basel II-reglerna då bankerna idag får ta hjälp av kreditinstitutens bedömningar. Det visar då att svårigheten att få lån idag tycks vara ett resultat av det rådande konjunkturläget.

Som det lyfts fram tidigare är det viktigt för företagen att bankerna på ett bra sätt förmedlar vad Basel II innebär, för att de på bästa sätt ska kunna gynnas av regelverket. Majoriteten av bankerna har inte förmedlat regelverket till sina mikro- och småföretags kunder med argumentet, ”Det skulle bara förvirra dem”. Detta skulle kunna betyda att företagen idag inte tror sig vara berörda alls av regelverket och därmed inte kan gynnas av de positiva effekter regelverket för med sig till välskötta bolag. Genom mer information och mer kunskap om Basel II skulle företagen kunna skapa sig en bättre position vid förhandling om ränta vid kreditgivning.

6.2 Studiens teoretiska bidrag

Tidigare forskning rörande Basel II eller riskmodulering har antingen gjorts ur ett teoretiskt perspektiv (McGoun), ur ett ifrågasättande perspektiv (Chua, Young, McGoun) eller ett undersökande perspektiv så som denna undersökning (Mikes, Wahlström), fast med andra forskningsfrågor. Då har endast banker varit objekt för undersökning. Därför kompletterar denna undersökning nuvarande forskning med en bild av hur verkligheten ser ut just nu både för bankerna och för företagen. Implementeringen är fortfarande inte fullständig, det finns tid kvar till den 1 januari 2010.

Resultatet i undersökningen bygger på uttalanden från banker och företag. Reliabiliteten i svaren går att analysera genom den metod Latour och Woolgar skapade i sin antropologiska studie om skapande av vetenskaplig fakta. Under intervjuerna med bankerna har de viktigaste delarna av svaren legat mellan klass tre och fem, det vill säga att respondenten har svarat med referenser till sina uttalanden i de flesta fall utom då de berört självklara ekonomiska teorier, termer och begrepp som både intervjuare och respondent har kunskap om. De klart frekventaste referenserna var Finansinspektionen, reglerna i Basel II och bankens interna system. Även mellan intervjuerna med olika personer inom samma bank gick att se tydlig konsensus, vilket stärker påståendena. Frågorna till företagen var inte lika komplexa, varför svaren blev mer direkta. Dock blev svårigheten istället att försöka dra en parallell till Basel II. Det visade sig vara omöjligt att göra med säkerhet.

Gällande resultatet i denna undersökning går att dra vissa paralleller till andra undersökningar som också innehåller intervjuer med svenska banker. Mikes och Wahlström skriver samma sak som respondenterna berättade i intervjuerna. Det vill säga att vid implementering av riskmättningsmodeller kräver reglerna mindre kapitaltäckning hos bankerna, vilket möjliggör större utlåning som i sin tur ger större intjäningsförmåga. Detta stöder undersökningens resultat att företag med sämre återbetalningsförmåga nu fått dyrare krediter.

I de delar där regelverket är implementerat och är i funktion har flera banker även planer på att uppgradera systemen till avancerad nivå. Därför ger den här undersökningen en bild av hur det ser ut just nu. Intervjuer med bankerna visar att det finns ett nytt fokus vid kreditgivningen, nämligen att återbetalningsförmågan har blivit viktigare än säkerheter. Bankerna har därför tvingats utveckla nya system som i vissa fall inte påverkat rutinerna i någon hög utsträckning, medan i andra fall har det inneburit helt nya rutiner. Detta har gjort det viktigare att företaget har ett högt kreditbetyg, antingen genom bankens interna system eller via ett externt kreditvärderingsinstitut. De företag med högt kreditbetyg blir önskvärda kunder då de binder upp en mindre del av bankens egna kapital. På så vis kan det egna kapitalet bli grund för flera krediter varav banken kan tjäna mera pengar. Detta gör självklart att de företag som inte får ett högt kreditbetyg får dyrare krediter och får svårigheter att få kredit över huvud taget.

6.3 Reflektioner över studiens slutsatser

De banker som har intervjuats har ombetts att rekommendera ytterligare en person som kan intervjuas i samma syfte som dem. Detta kan innebära att svaren styrts i en viss riktning under intervjuerna på grund av kommunikation dem emellan. Medvetenheten om att om andra personer inom banken hade intervjuats skulle svaren ha kunna ha varit annorlunda finns. Dock har personerna som intervjuats varit kunniga, på grund av detta finner vi det inte som en nackdel att bankerna togs som hjälp.

Urvalet av mikro och små företag har gjorts på grundvalen av EU:s definition för dessa, där fokus har legat på de företagen som innehar lån. Dock har det varit uppenbart att det har varit svårt för företagen att urskilja om den försvårade situationen att få lån idag beror på Basel II eller finanskrisen.

6.4 Förslag till fortsatta studier

På grund av studiens bredd har uppsatsen gett upphov till fler frågor än svar. I den verkliga världen finns det många fler parametrar som spelar in än finansiella variabler vid riskmodulering, som till exempel psykologiska faktorer.

Det vore intressant att inrikta sig ännu mer på företagen genom att intervjua fler och få en större bredd, med inriktning på större företag som kan ha fått information om Basel II. Deras krediter är större, vilket betyder att företaget är mer intresserade av att skapa sig en bra förhandlingsposition och kan därför vara inlästa på regelverket för att kunna gynnas av billigare krediter. En ny forskningsfråga skulle kunna vara: Hur ser företagens strategi ut för att möta det nya Basel II-regelverket?

Under intervjuerna har det framkommit att majoriteten av de svenska storbankerna har förändrat sina rutiner. Hos en del tycks riskuppföljningen ha utvecklats och sämre skötta bolag synas och kontrolleras oftare än tidigare. Efter januari 2010 då regelverket skall vara implementerat fullt ut, vore det mycket intressant att se om bankerna kommer att ha ett lägre antal fallissemang än innan. Dock ska det då finnas i åtanke att det i dagens läge är svårt för bankerna att göra sig av med sämre välskötta företag och att de kan ligga kvar i kundstocken, vilket kan skapa problem vid en framtida undersökning.

Källförteckning

Litterära källor

Alvesson, M. & Skoldberg, K. (2000) *Reflexive Methodology*, Sage Publications

Bjurwill, C. (1995) *Fenomenologi*, Studentlitteratur

Bowler, P.J. (1989) *Evolution. The History of an Idea*, Rev. Ed Berkeley, CA: University of California Press

Bryman, A. & Bell, E. (2003) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber Ekonomi

Fay, B. (1975) *Social Theory and Political Practice*, New York: Holmes & Meier

Latour, B. & Woolgar, S. (1986) *Laboratory life – the construction of scientific facts*, Princeton University Press, Second Edition

Lohman, D. (1991) *Risk*, Survey of Social Science: Economic Series. Pasadena: CA: Salem Press

Svenning, C. (1996) *Metodboken*, Lorentz Förlag, andra upplagan

Tidskrifter

Ball, R. & Forster, G. (1982) Corporate financial reporting: a methodological review of empirical research, *J. Acc. Res.* Vol 20, 1982, s. 161-243

Bogdan, R. & Taylor, S. J. (1975) Introduction to qualitative research methods: a phenomenological approach to the social sciences, *New York: Wiley, cop.* s. 13-14

Borio, C., Furfine, C., & Lowe, P. (2001) Procyclicality of the Financial System and Financial Stability: Issues and Policy Options, *BIS Papers*, No 1, s. 1-57

Chua, W. F. (1996) Teaching and learning only the language of numbers – monolingualism in a multilingual world, *Critical perspectives on Accounting*, No. 7, s. 129-156

Gendlin, E.T. (2004) The new phenomenology of carrying forward, *Continental Philosophy Review*, s. 127-151

Jönsson, A. (2009) Under konstruktion: Framtidens finanssystem, *Affärs Världen*, 29 april, nr 18, s. 18-26

Lakoff, G. (1993) The Contemporary Theory of Metaphor, *Cambridge: Cambridge University Press*, s. 202-251

McGoun, E. (1992) On knowledge of Finance, *International Review of Financial Analysis*, Vol. 1, No. 3. JAI PRESS, Inc., s. 161-177

McGoun, E. (1995) Mathematics in Economics, *International Review of Financial Analysis*, Vol. 4, No. (2/3), JAI PRESS, Inc., s. 185-199

Mikes, A. (2009) Risk management and calculative cultures, *Management Accounting Research*, s. 18-40

Schutz, A. (1962) Concept and Theory Formation in the Social Sciences, *Collected Papers*, Vol. I, s. 59

ter Bogt, H. J. (2003) Performance evaluation styles in governmental organizations: how do professional managers facilitate politicians' work. *Management Accounting Review* 14, s. 311-332

Wahlström, G. (2008) Risk management versus operational action: Basel II in a Swedish context, *Management Accounting Research* 20, s. 53-68

Wallander, J. (1999) Budgeting – an unnecessary evil. *Scandinavian Journal of Management* 15, s. 405-421

Young, J. J., 2001. Risk(ing) metaphors, *Critical Perspectives on Accounting* 12, s. 607-625

Elektroniska källor

Europeiska Kommissionen

”De nya definitionerna av SMF- företag: en användarhandbok och mall för försäkrare”
http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide_sv.pdf,
hämtat 2009-04-10

Basel Committee

Akhtar, S. (2006) “Demystifying Basel II”
<http://www.bis.org/review/r070116d.pdf>, hämtat 2009-04-20

Kommentarer från:

Bank of America

European Central Bank

Goldman Sachs

Merrill Lynch

Moody's

Lehman Brothers

Royal Bank of Scotland

Standard & Poor's

Svenska Bankföreningen

The Risk Management Association

The World Bank

UBS

<http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm>, hämtat 2009-04-21

Danielsson, J., Embrechts, P., Goodhart, C., Keating, C., Muennich, F., Renuit, O. & Shin, H. S. (2001) “An Academic Response to Basel II”
www.bis.org/bcbs/ca/fmg.pdf, hämtat 2009-05-11

Finansinspektionen

”Finansinspektionens tillsyn i ett Basel II-perspektiv” 2004-02-17

http://www.fi.se/Templates/SearchPage_1686.aspx?pattern=%20Finansinspektionens%20tillsyn%20i%20ett%20Basel%20II-perspektiv%20%20&pos=1, hämtat 2009-04-06

Företagarna

”Basel II: Nya kapitaltäckningsregler- så påverkas ditt företag” 2005-04-22

http://www.foretagarna.se/sverige/newspage_3067.aspx, hämtat 2009-04-06

McKinsey

Buehler, K., D’Silva, V. & Pritisch, G. (2004) ”The Business Case for Basel II”, The McKinsey Quarterly 2004, number 1

[www.mckinseyquarterly.com/The_business_case_for_Basel_II_1396 - 198k](http://www.mckinseyquarterly.com/The_business_case_for_Basel_II_1396-198k), hämtat 2009-04-20

Regeringen

”Ett reformerat solvenssystem för försäkringsbolag” 2006-09-02

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/68859>, hämtat 2009-05-02

Riksbanken

”Interna riskklassificeringssystem och riskkänsliga kapitalkrav” Finansstabilitet 1/2004

www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/finstab04_1_artikel2.pdf, hämtat 2009-04-20

”Persson: Mindre och medelstora företag missgynnas ej av Basel II”, 2004-09-23

<http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=14000>, hämtat 2009-04-20

”Ingves: Kan myndigheterna hantera kriser i det finansiella systemet?” 2008-03-13

<http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=27593>, hämtat 2009-05-07

Viotti, S. ”Hantering av bankkriser – förslag till nytt regelverk” Penning- och valutapolitik 3/2000

www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_AFS/pv00_3_artikel1.pdf, hämtat 2009-05-07

Lind, G. ”Basel II – nytt regelverk för bankkapital” Penning- och valutapolitik 2/2005

www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf, hämtat 2009-05-11

Riksdagen

”Betänkande 1993/94:NU18 Bank- och försäkringsfrågor”

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3322&rm=1993/94&bet=NU18>, hämtat 2009-05-07

SAS Institute

”Basel II och integrerad riskanalys kan mildra bankkrisen”

<http://www.sas.com/search/query.html?qt=banker+tj%E4nar+p%E5+Basel+II&Find.x=0&Find.y=0&Find=Search&nh=10&qc=extsas&qm=0&rf=0&rq=0>, Hämtat 2009-05-08

Swedbank

”Basel II - internationella regler för kapitaltäckning”

<http://www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0.,160829,00.html>, hämtat 2009-04-24

Muntliga källor

Intervju Byggnads AB Carl Sundström, telefonintervju – Leif Sundström, VD, 2009-05-12

Intervju Handelsbanken, personligt möte – Nils-Erik Persson, kontorschef Lund City, 2009-05-05

Intervju Handelsbanken, personligt möte – Anders Persson, chef på kreditavdelningen i Region Malmö, 2009-05-07

Intervju Lunds Kakelvaruhus, telefonintervju – Jimmy Jönsson, ekonomichef, 2009-05-26

Intervju Nordea, personligt möte – Magnus Liljenberg, kontorschef i Lund, 2009-05-04

Intervju Nordea, personligt möte – Lars-Gunnar Hermansson, Regionkreditchef, 2009-05-19

Intervju SEB, personligt möte – Anders Rahm, Kreditansvarig, 2009-05-11

Intervju SEB, telefonintervju – Agnieszka Arshamian, Risk Manager, 2009-05-26

Intervju Swedbank, personligt möte – Stefan Hansson, marknadschef företag, 2009-05-05

Intervju Swedbank, personligt möte – Matti Hanell, Kontorschef i Fosie, 2009-05-13

Intervju Serstech AB, telefonintervju – Thomas Pileby, VD, 2009-05-11

Intervju Stavdal AB, telefonintervju – Magnus Hellberg, Controller, 2009-05-12

Bilaga 1

Intervjufrågor ställda till banker och företag.

Banker

1. Vilken metod har ni använt för beräkning av kreditrisk? (schablon- eller internmetoden)
2. Varför har ni just valt den metoden?
3. Hur har Basel II förändrat era rutiner vid utlåning?
4. Vilka faktorer tittar ni på vid riskklassificering av ett företag?
5. Hur ser era bedömningsmodeller ut vid utlåning?
6. Vad kan Basel II innebära för era små- och mikroföretagskunder?
7. Upplever du att långivningen har blivit mer rättvist fördelat till små- och mikro företag efter Basel II:s inträde på grund av att bankerna blivit bättre på att analysera och bedöma kreditrisker?
8. Vet du något speciellt företag eller bransch som gynnas av Basel II?
9. Hur har ni förmedlat förändringarna av utlåning på grund av Basel II till era företagskunder?
10. Har du något att tillägga som vi inte har tagit upp?

Företag

1. Vilken bank har ni?
2. Hur länge har ni haft den banken?
3. Har banken informerat er om Basel II? Vet du vad Basel II är?
4. Har ni några lån?
5. Har ni sökt nya lån sedan 2007? Upplevde ni det som svårare att få, högre krav?
6. Har ni någon säkerhet för era lån?
7. Har ni gått med vinst eller förlust de senaste åren?
8. Har ni upplevt att banken har ändrat räntan på era lån?
9. Om – vad angavs det för skäl?
10. Har ni övervägt att se er efter en annan bank?
11. Har ni ett kreditbetyg er?
12. Hur gammalt är företaget?